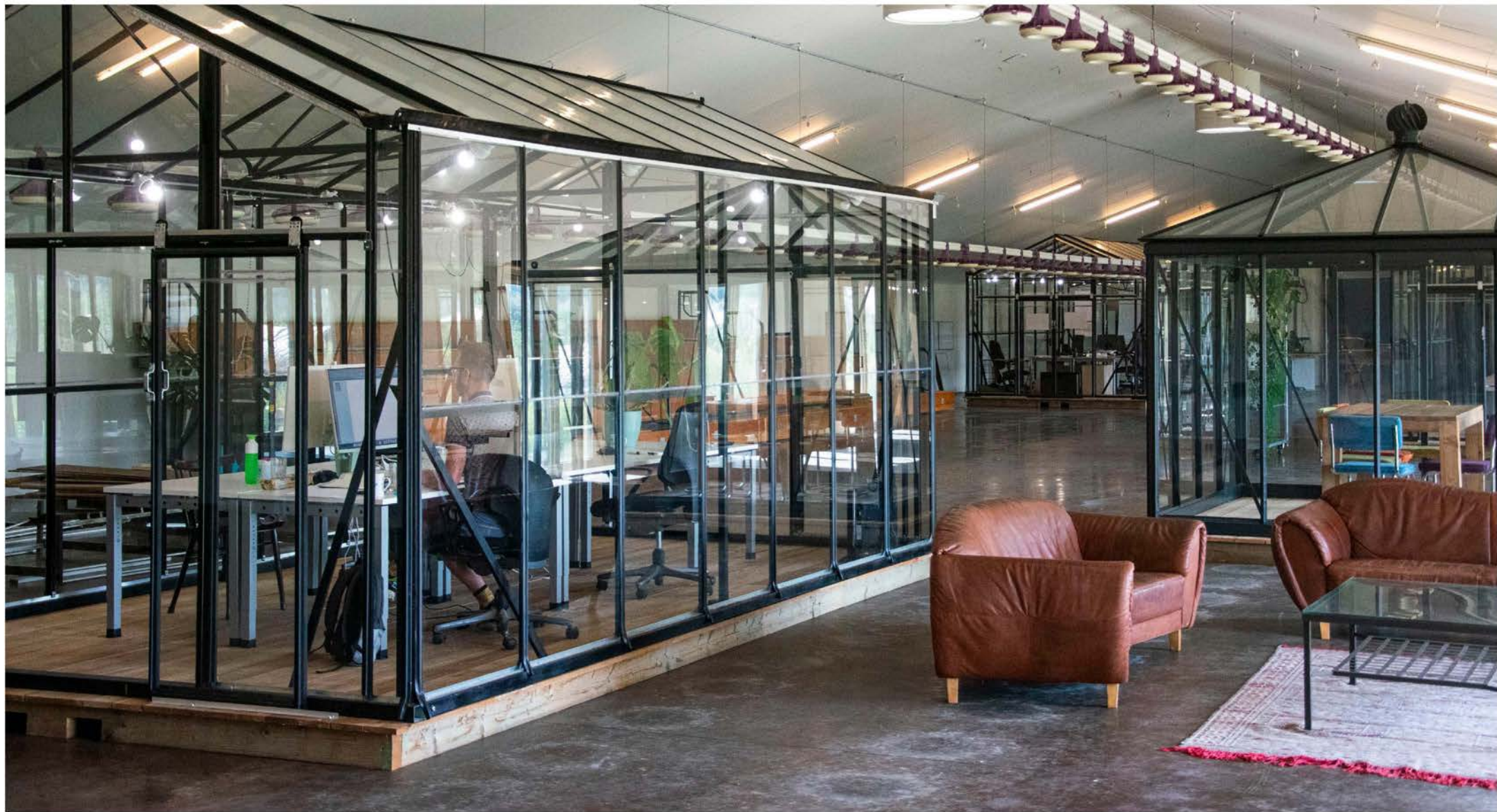

Mei it ferline foarút

Vooruitboeren met het Friese landschap

Programmateam MooiNL 2 oktober 2023

Laat landschap leven

Landschapsbiografie Noardeast-Fryslân

De ontstaansgeschiedenis van het landschap vanaf de prehistorie tot nu.

EO-Wijers Schakelen

'Schakelen' richt zich op het omarmen en opschalen van (boven)lokale initiatieven.

Panorama Lokaal

Het creëren van dynamiek in de wijk met nieuwe landschapsinclusieve woonvormen.

Met het verleden vooruit

Levensloop van het landschap als inspiratie voor een uitgekend gebiedsproces.

Erfinrichtingsplannen

Zorgvuldige integratie van nieuwe functies in de bestaande situatie.

Peel Natuurdorpen

Een combinatie van klein en fijn wonen in nieuwe natuur op landbouwgrond.

Landschapsplannen Herenboeren NL

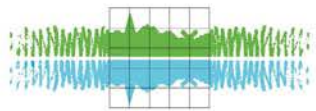
Planvorming coöperatieve boerderijen voor duurzaam, puur en eerlijk voedsel.

Natuurinclusieve landbouw in de praktijk

Samen met boeren in de BUCH-gemeenten werken aan natuurinclusief gebiedsperspectief

Landschapsbeheer Friesland

Boer Tjerk Hof (links) laat Dennis Worst van Landschapsbeheer Friesland (rechts) en Kees van de Lageweg van ELAN (midden) een boomwal zien op zijn land in Oldeberkoop.

veen wel 5 meter hoog. Een woest landschap met veenriviertjes en plukjes broekbos dat tot

Deinend landschap

juist op het moment dat je elkaar nodig hebt", zegt Hof

Van de Lageweg: „Veel regelingen zijn nu gericht op de individuele boer, maar dat voert

Wat we willen behandelen

1. Aanleiding project
2. Het blokkendiagram + stempels
3. Van typen en stempels naar een chronologica
4. Doordenken vanuit de methodiek (breed inzetbaar)
5. Compilatie/inspiratietegel/prototypen
6. Toepassing in Ooststellingwerf
7. Vervolg

(als we nog tijd hebben: voorbeeld Regiodeal Zuidoost-Friesland)

Aanleiding

FLO

Open Oproep Prachtige Productielandschappen

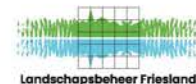
Met medewerking van / mede mogelijk gemaakt door:

It Fryske Gea

provinsje fryslân
provincie fryslân

**stimuleringsfonds
creatieve industrie**

**WERKEND
LANDSCHAP**

Van landschap lijdend

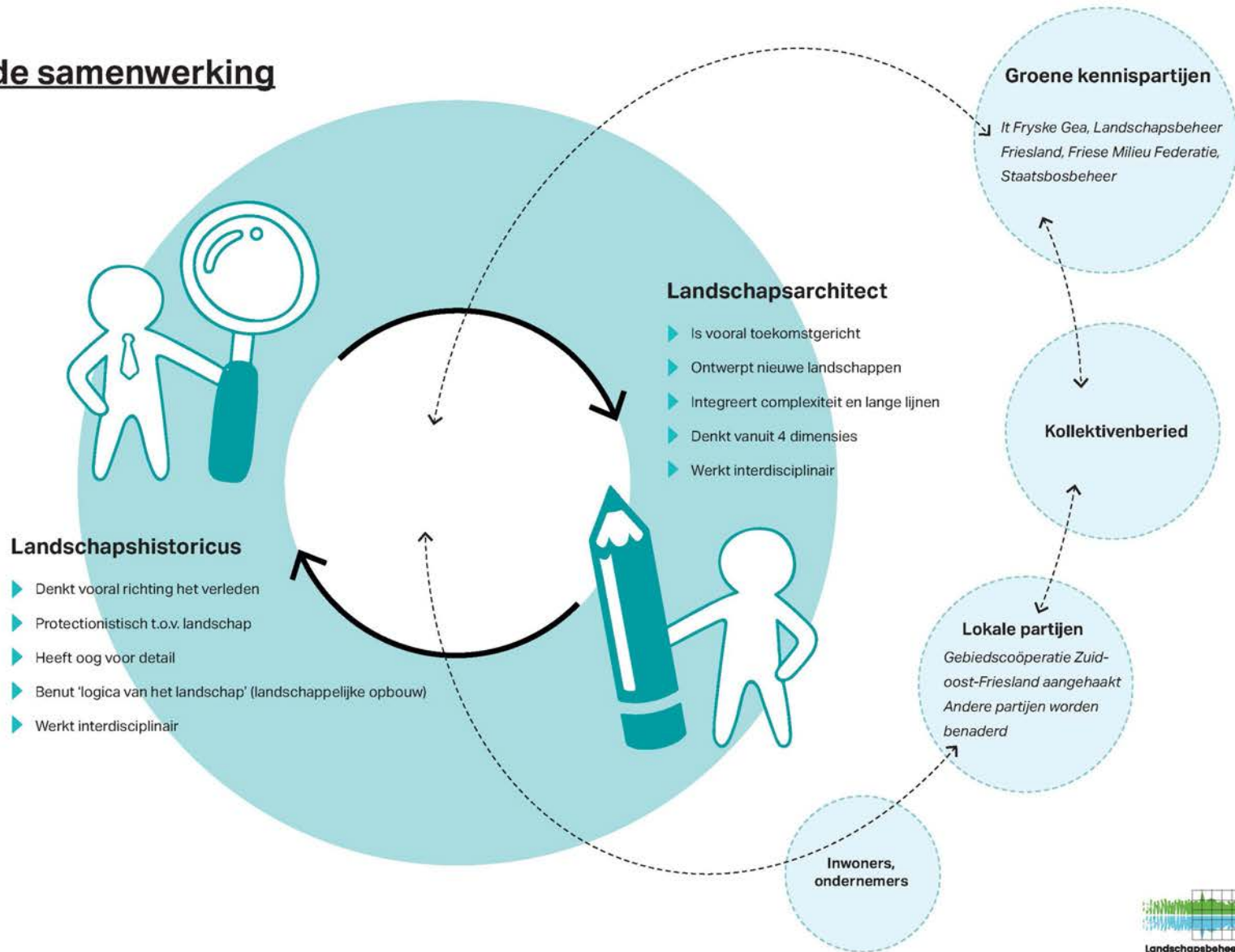
naar

landschap leidend

Hoe kan een duurzaam productielandschap ontwikkeld worden
in synergie met regionale identiteiten en
cultuurlandschappelijke waarden van het landschap?

“Mei it ferline foarút!” onderzoekt hoe inspiratie uit
de wordingsgeschiedenis van het landschap kan worden ingezet
om te werken aan krachtige, toekomstbestendige en
streekeigen (productie)landschappen die tegen een stootje kunnen.

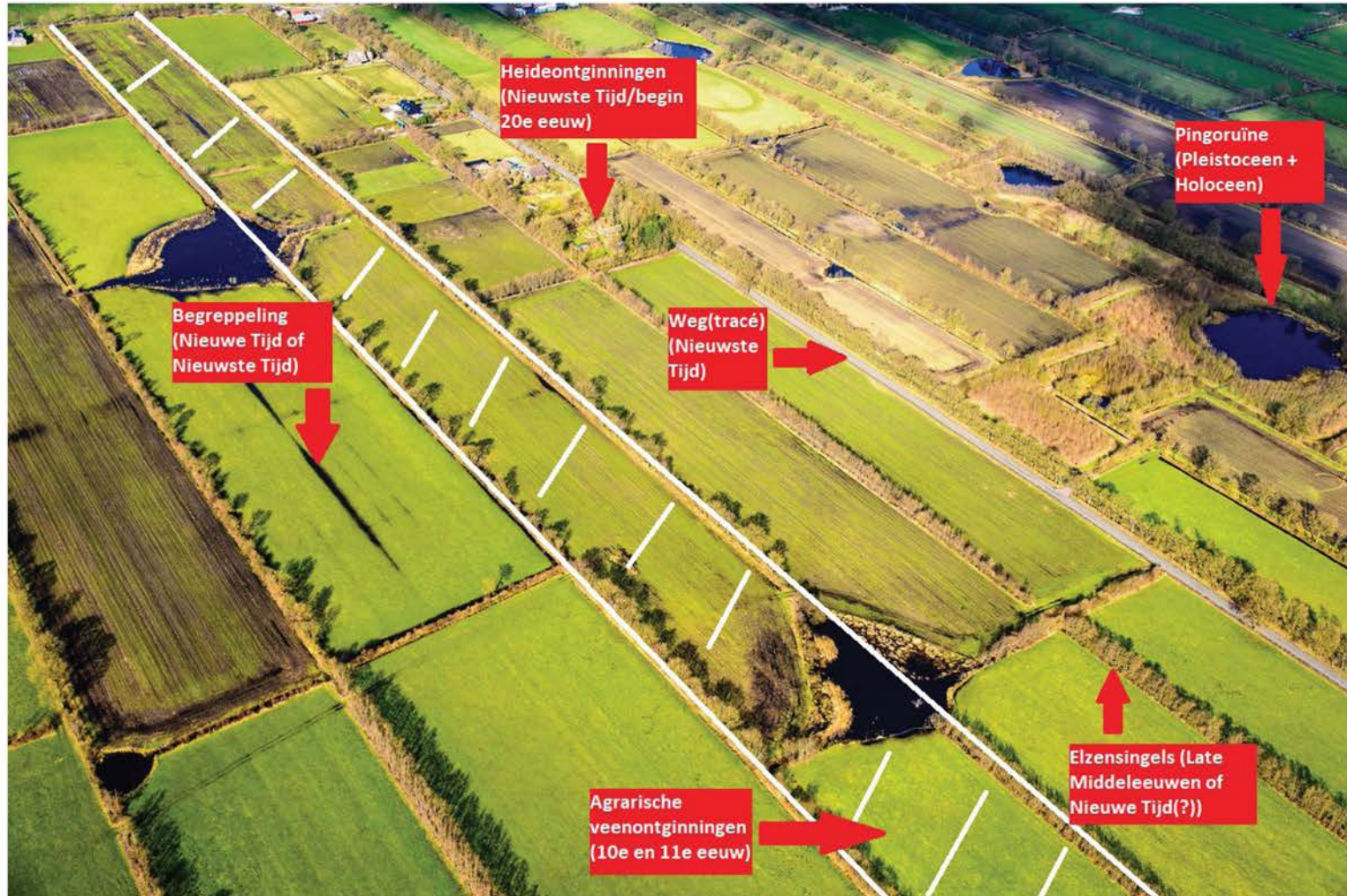
Geïnspireerde samenwerking

Lange lijnen geven inzicht

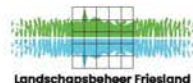
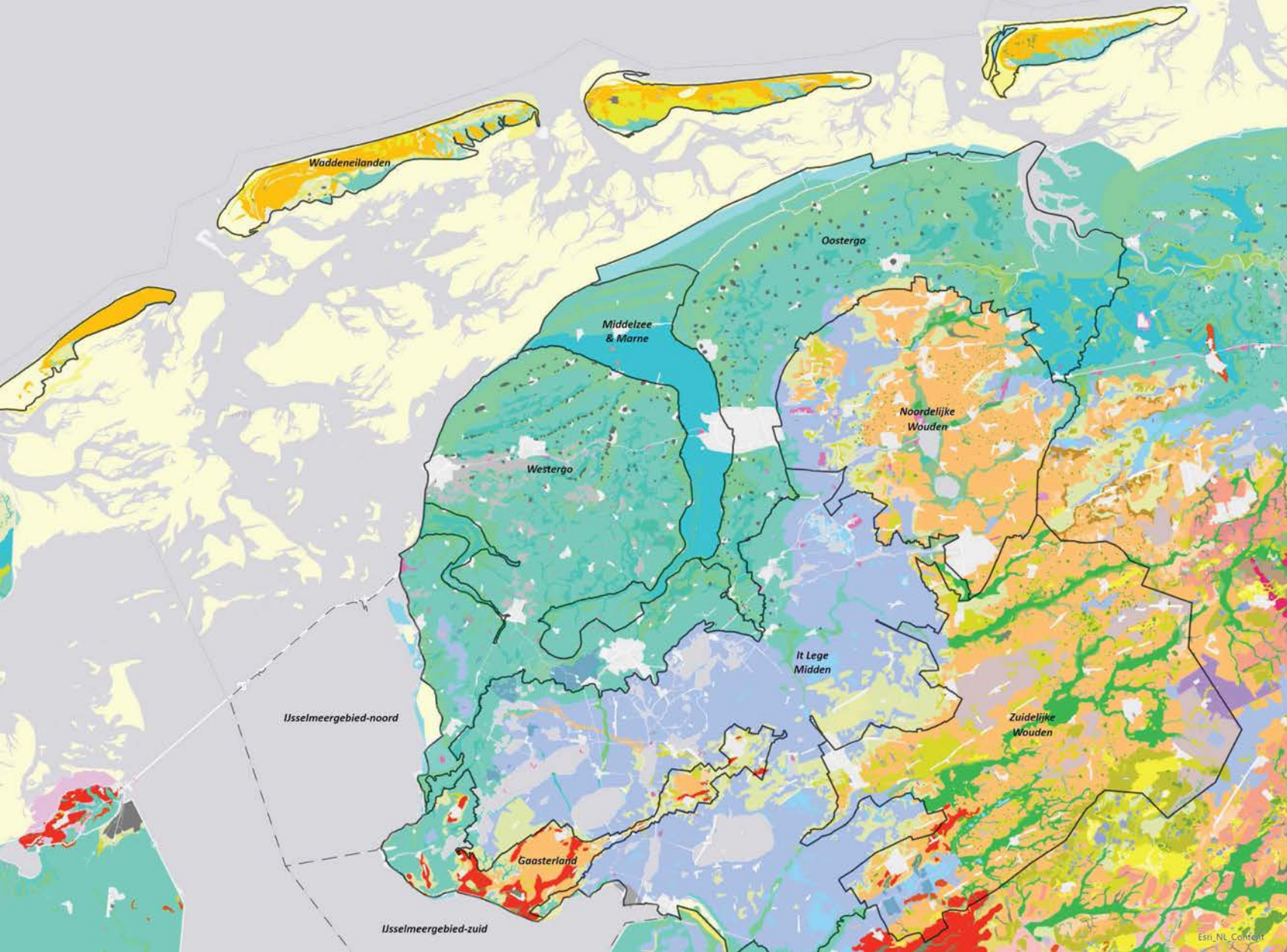

Een venster op het verleden

Het verleden biedt inspiratie

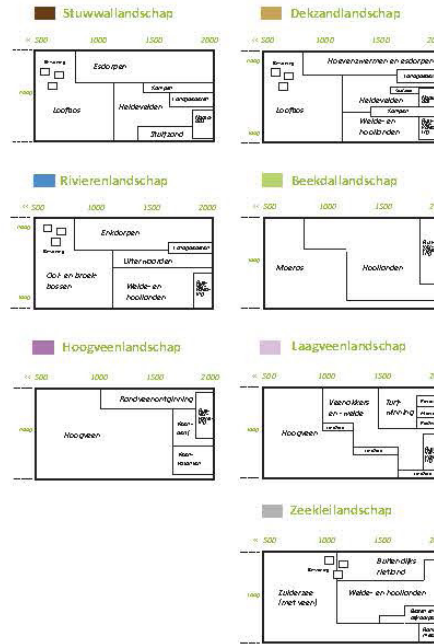
Landschapsbeheer Friesland

**WERKEND
LANDSCHAP**

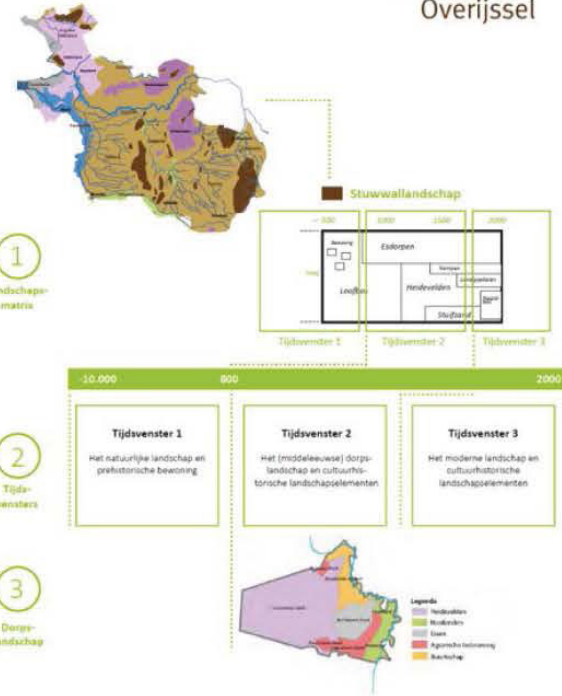
Natuurlijke landschappen in Overijssel

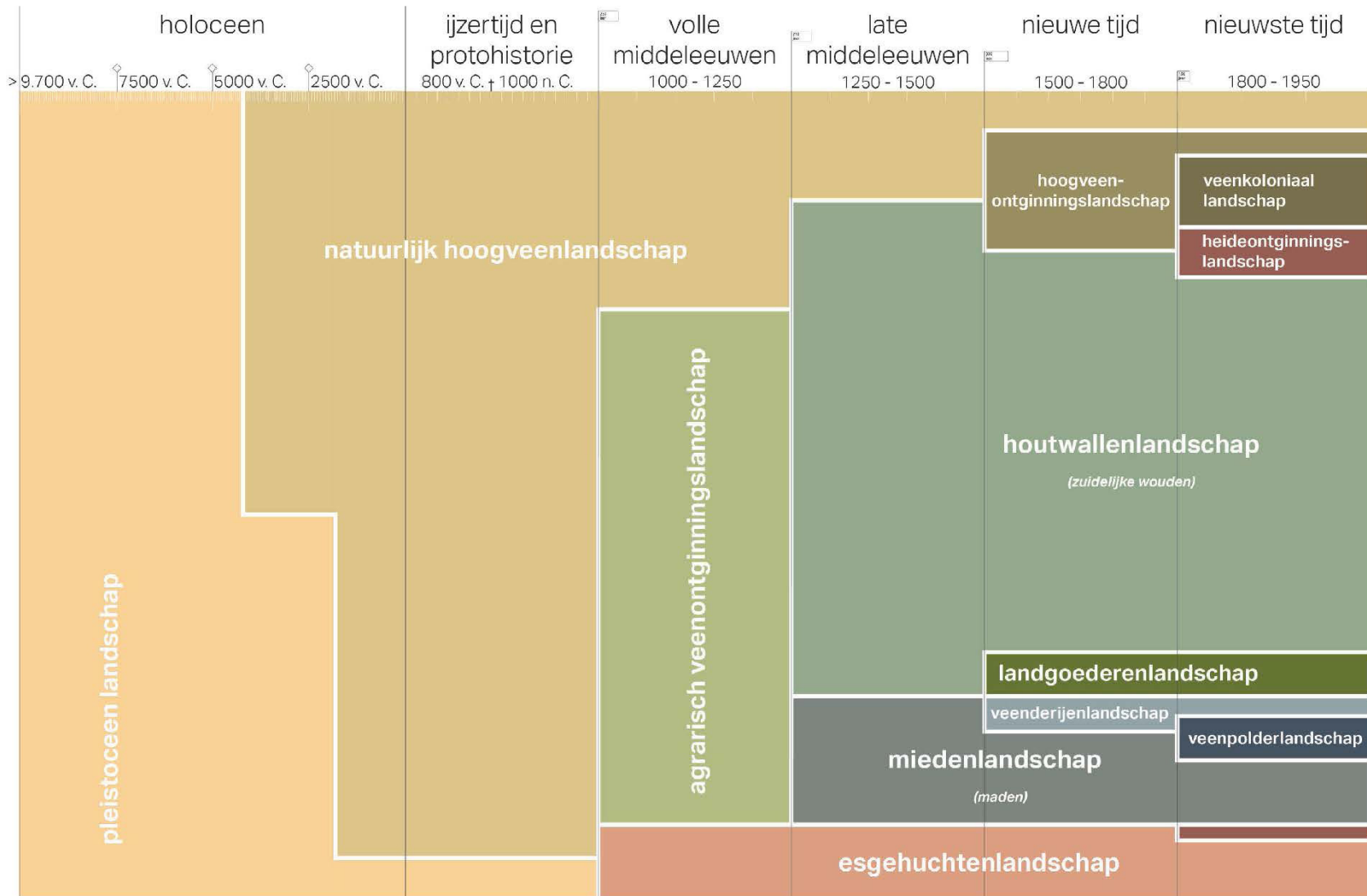

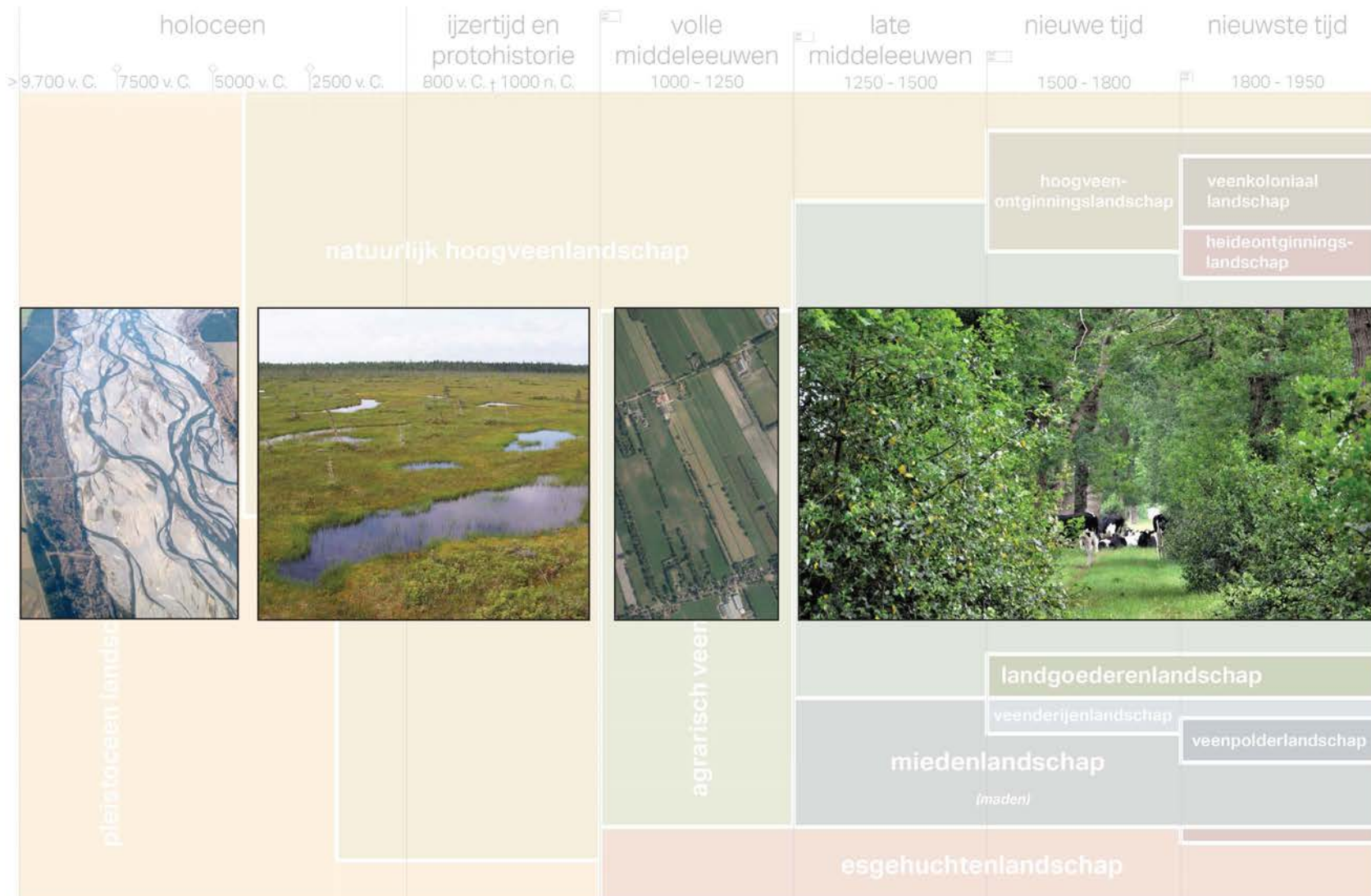
Landschapsmatrixen

Dorpslandschappen en Tijdsvensters

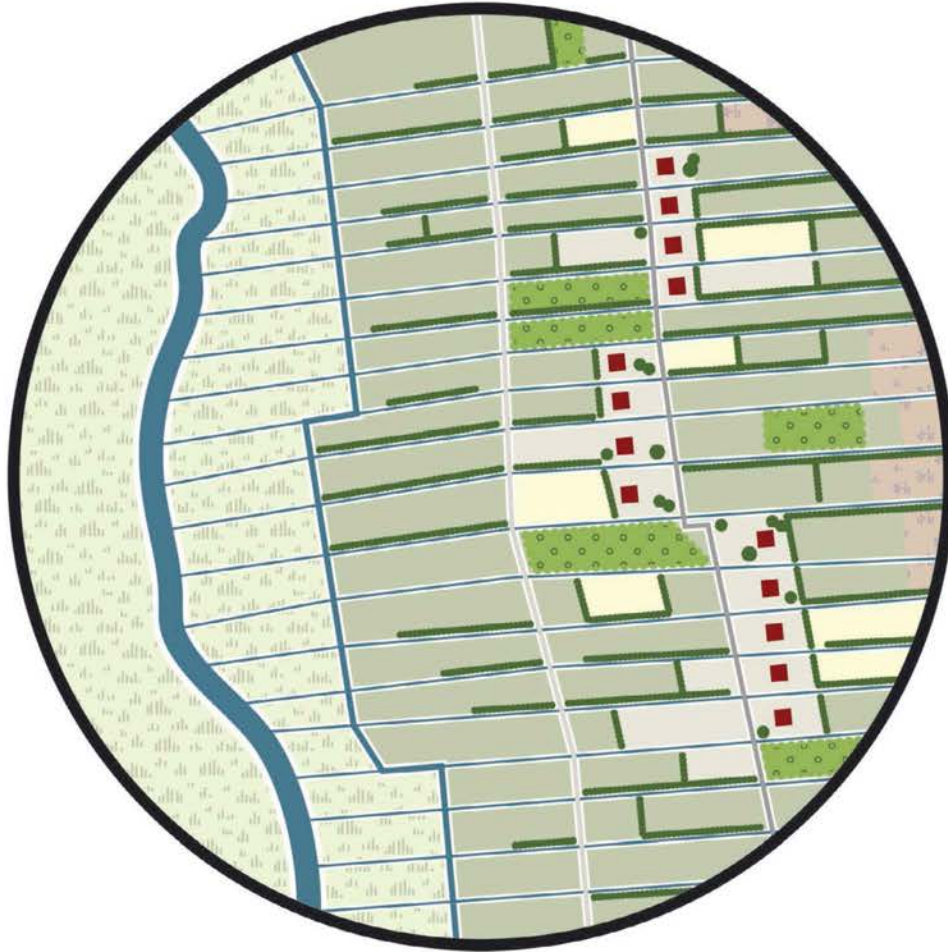

Landschapsbeheer Friesland

**WERKEND
LANDSCHAP**

Verbeelding in stempels (voorbeeld houtwallenlandschap)

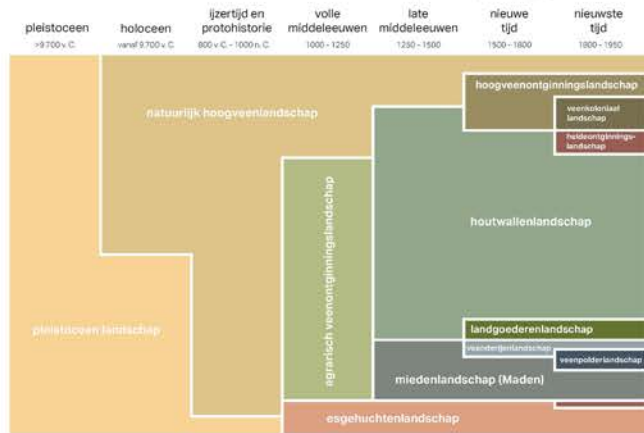

- Hooiland
- Natuurlijke watergang
- Opstreckende verkaveling
- Houtwallen en elzensingels
- Lineaire veenontginningsdorpen
- Grasland
- Akkerland
- Hakhoutbosjes
- Binnenwei en bûtewei

Zuidelijke Wouden

LANDSCHAPSTYPEN DOOR DE TIJD

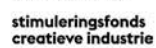
LANDSCHAPSTYPENKAART

opdrachtnemers:

mede mogelijk gemaakt door:

met medewerking van:

LANDSCHAPSELEMENTEN

1935

1970

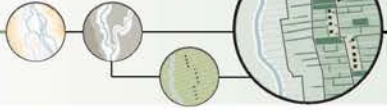
2020

DOOR DE JAREN

landschapsstypen	elementen	structuren	1935	1970	2020	tendens van 1935 tot 2020
pleistoceen landschap	<ul style="list-style-type: none"> beemden uifboswachters pingorolven gerandegaten boswachters kolvenhoogten 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nederzettingstructuur: nat. 2. landgebruik: nat. 3. verkaveling: nat. 4. wegstructuur: nat. 5. beplanting: nat. 6. reliëf: beemden en draakdruggen (rotuif) 				
natuurlijk hoogveenlandschap	<ul style="list-style-type: none"> hoogveenoebels veenharigtes laagvee zone (in beekdreef) veenkolon broekbos 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nederzettingstructuur: nat. 2. landgebruik: nat. 3. verkaveling: nat. 4. wegstructuur: nat. 5. beplanting: nat. 6. reliëf: hoogveenoebels (natuurlijk) 				Tussen 1935 en 1970 vingspelling en creëring landbouw en turfdroging van het natuurrijke hoogveen-actueel. Na 1970 werd het zij-veengebied meer (ge)als alternatief. Oorspronkelijk vingspelling en wegspelling door landbouw water.
agrarisch veenontginninglandschap	<ul style="list-style-type: none"> opdrinkende huizekster 2e- en 3e-akkers (Seckler) spatien bestuiversvervaling hulpen landweien parochiegrenzen 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nederzettingstructuur: kleine veenontginningdorpen 2. landgebruik: veen- en hooiland bestemd voor landbouw 3. verkaveling: regelmatig opdrinkende strokenverkaveling 4. wegstructuur: natuurrijke- en spagaal veenwegen 5. beplanting: grote driehoek boombos, veel overbegroeiing 6. reliëf: vier- en driehoek (natuurlijk) 2e- en 3e-akkers (cultuurhistorisch) 				
houtwallenlandschap	<ul style="list-style-type: none"> houtwallen bermen en tuftwallen aanplantingen dijkbeemden (Seckler) voordijken beemden veenpolder weiden 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nederzettingstructuur: kleine veenontginningdorpen 2. landgebruik: veen- en hooiland bestemd voor landbouw 3. verkaveling: opdrinkende strokenverkaveling 4. wegstructuur: bermen- en buidelenwegen: paalen langs hooiland 5. beplanting: boomrijke (ook lange wegen) en overbegroeiing 6. reliëf: dikke dijkwallen en beemden (natuurlijk) walen (cultuurhistorisch) 				Tussen 1935 en 1970 stagen houtwallen verdwenen. In 2021 is er een vingspelling (paalen) met als gevolg verdwenen houtwallen.
landgoederlandschap	<ul style="list-style-type: none"> stads- en dorpskern landgoederbos bestuivers overveen boombos omgevingen 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nederzettingstructuur: voornamelijk lange dorpskern 2. landgebruik: turfdroging opdrinkende verkaveling 3. verkaveling: opdrinkende verkaveling 4. wegstructuur: natuurrijke- en spagaal veenwegen 5. beplanting: boomrijke (ook lange wegen) en overbegroeiing 6. reliëf: beemden en driehoek (natuurlijk) langrijke reliëf (paalen (cultuurhistorisch)) 				Landschap blijft met de kleine dorpskern. Aantal singelpaalen in parkstraten verdwenen.
hoogveenontginninglandschap	<ul style="list-style-type: none"> veeren veengebied beemden duinwallen schuilen boombos weiden 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nederzettingstructuur: nog groter gebied ontworpen 2. landgebruik: turfdroging opdrinkende verkaveling 3. verkaveling: opdrinkende veengebied 4. wegstructuur: veen- en veengebied 5. beplanting: grote driehoek boombos (open (cultuurhistorisch)) 6. reliëf: hoogveenoebels (natuurlijk) open (cultuurhistorisch) 				Tussen 1935 en 1970 overbleven hoogveengebied heel ontworpen. In 2021 werden vingspelling (aanplantingen) van veengebied.
veenkoloniaal landschap	<ul style="list-style-type: none"> veeren veengebied dijsdijken schuilen beemden lange wijken doorwegen 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nederzettingstructuur: vingspelling lange wijken 2. landgebruik: open- en hooiland bestemd 3. verkaveling: opdrinkende veengebied 4. wegstructuur: open- en veengebied 5. beplanting: boomrijke veengebied 6. reliëf: dikke dijkwallen (natuurlijk) open (cultuurhistorisch) 				Tussen 1935 en 1970 vingspelling (aanplantingen) van veengebied. In 2021 is er een vingspelling (aanplantingen) van veengebied.
miedenlandschap (Maden)	<ul style="list-style-type: none"> opdrinkende huizekster 2e- en 3e-akkers (Seckler) spatien bestuiversvervaling hulpen landweien parochiegrenzen 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nederzettingstructuur: opdrinkende ontworpen 2. landgebruik: veen- en hooiland bestemd voor landbouw 3. verkaveling: opdrinkende strokenverkaveling 4. wegstructuur: natuurrijke- en spagaal veenwegen 5. beplanting: grote driehoek boombos, veel overbegroeiing 6. reliëf: beemden (natuurlijk) open (cultuurhistorisch) 				Tussen 1935 en 1970 vingspelling (aanplantingen) van veengebied. In 2021 is er een vingspelling (aanplantingen) van veengebied.
veenderijlandschap	<ul style="list-style-type: none"> pergaten beemden veengebied beemden lange wijken weiden weiden weiden 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nederzettingstructuur: opdrinkende ontworpen 2. landgebruik: turfdroging veen- en hooiland bestemd voor landbouw 3. verkaveling: opdrinkende veengebied 4. wegstructuur: natuurrijke- en spagaal veenwegen 5. beplanting: grote driehoek boombos, veel overbegroeiing 6. reliëf: rotsrijke tuften 				Tussen 1935 en 1970 perken (aanplantingen) van veengebied. In 2021 is er een vingspelling (aanplantingen) van veengebied.
veenpolderlandschap	<ul style="list-style-type: none"> vingspelling veengebied veengebied veengebied veengebied veengebied 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nederzettingstructuur: vingspelling 2. landgebruik: veen- en hooiland bestemd voor landbouw 3. verkaveling: opdrinkende strokenverkaveling 4. wegstructuur: natuurrijke- en spagaal veenwegen 5. beplanting: grote driehoek boombos, veel overbegroeiing 6. reliëf: beemden (natuurlijk) open (cultuurhistorisch) 				Tussen 1935 en 1970 vingspelling (aanplantingen) van veengebied. In 2021 is er een vingspelling (aanplantingen) van veengebied.
esgehuchtenlandschap	<ul style="list-style-type: none"> veeren veengebied beemden duinwallen schuilen boombos weiden 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nederzettingstructuur: opdrinkende ontworpen 2. landgebruik: veen- en hooiland bestemd voor landbouw 3. verkaveling: opdrinkende strokenverkaveling 4. wegstructuur: natuurrijke- en spagaal veenwegen 5. beplanting: grote driehoek boombos, veel overbegroeiing 6. reliëf: beemden (natuurlijk) open (cultuurhistorisch) 				Tussen 1935 en 1970 vingspelling (aanplantingen) van veengebied. In 2021 is er een vingspelling (aanplantingen) van veengebied.
heideontginninglandschap	<ul style="list-style-type: none"> veeren veengebied beemden duinwallen schuilen boombos weiden 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nederzettingstructuur: vingspelling 2. landgebruik: veen- en hooiland bestemd voor landbouw 3. verkaveling: opdrinkende strokenverkaveling 4. wegstructuur: natuurrijke- en spagaal veenwegen 5. beplanting: grote driehoek boombos, veel overbegroeiing 6. reliëf: beemden (natuurlijk) open (cultuurhistorisch) 				Tussen 1935 en 1970 vingspelling (aanplantingen) van veengebied. In 2021 is er een vingspelling (aanplantingen) van veengebied.

Stempels - Chronologie toont gelaagdheid

houtwallenlandschap

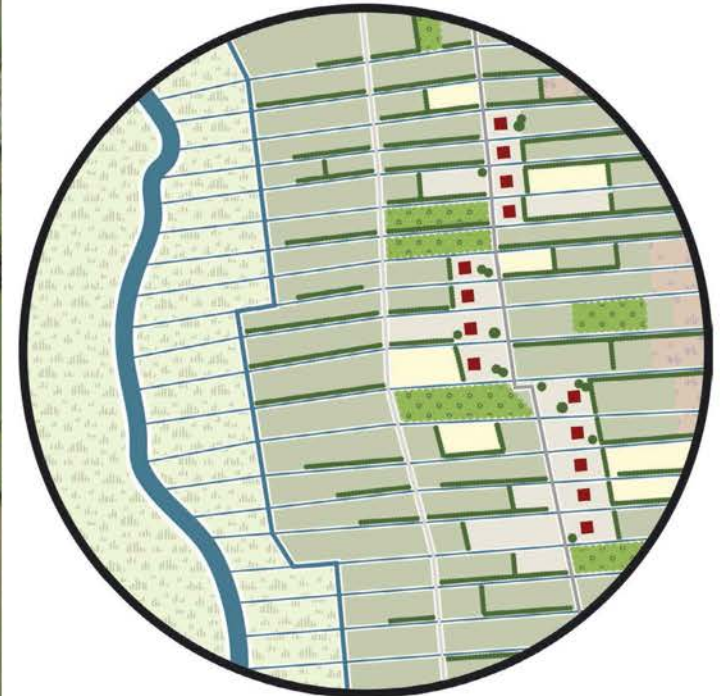

- houtwallen
- binnen- en bûtewei
- elzensingels
- dobben (pingorûines)
- voetpaden (kerke-/lykpaden)
- veenputten
- ikenhiemen

1. nederzettingsstructuur: lineaire veenontginningsdorpen
2. landgebruik: wei- en akkerland; heide; hakhoutbosjes
3. verkaveling: opstreckende (stroken)verkaveling
4. wegenstructuur: binnen- en buitenwegen; paden langs kavels
5. beplanting: boomrijk (o.a. langs wegen en perceelscheidingen)
6. reliëf: dekzandruggen en beekdalen (natuurlijk); wallen (cultuurhistorisch)

Tussen 1935 en 1970 stukjes houtwal verdwenen. In 2021 schaalvergroting percelen (met als gevolg verdwijnen houtwallen).

Strijd om de ruimte

What's next?

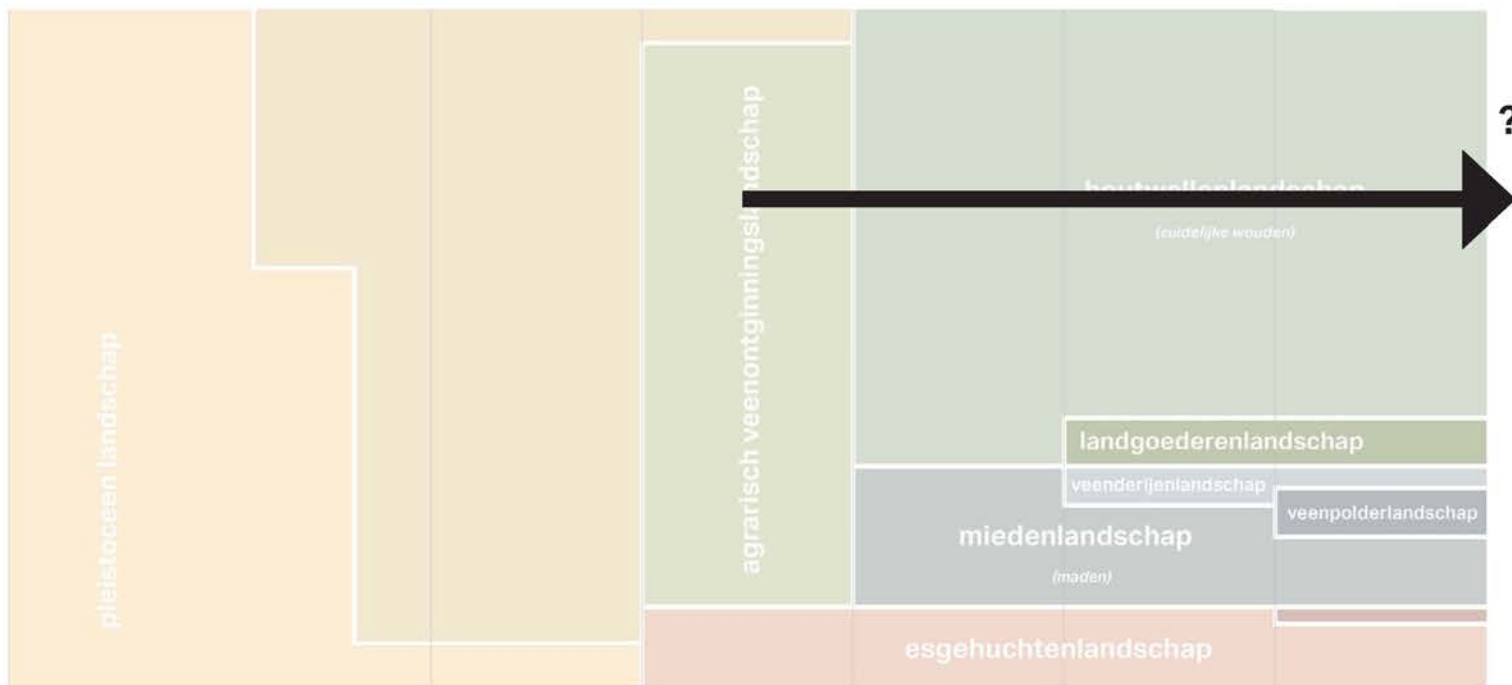
houtwallenlandschap

- houtwallen
- binnen- en buiteweg
- elzensingels
- dobben (pingorûnes)
- voetpaden (kerke-lykpaden)
- veenputten
- ikenhomen

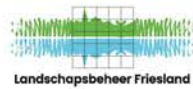
1. **nederzettingsstructuur:** lineaire veenontginningsdorpen
2. **landgebruik:** wei- en okeerland; heide; kassei; houtversjes
3. **verkaveling:** opstrekende (stroken)verkaveling
4. **wegenstructuur:** binnen- en buitenwegen; paden langs kavels
5. **beplanting:** boomrijk (o.a. langs wegen en perceelscheidingen)
6. **reliëf:** dekzandruggen en beekdalen (natuurlijk); wallen (cultuurhistorisch)

Tussen 1935 en 1970 stukjes houtwal verdwenen. In 2021 schaalvergroting percelen (met als gevolg verdwijnen houtwallen).

◀ aardkundig landschap | semi cultuurlandschap | cultuurlandschap ▶

Inbedding in Provinciaal en gemeentelijk beleid

- **Programma Landschap / Grutsk**
- **PPLG**
- **Opsterland**

Stap richting agrarische sector

GLB

- BASISPREMIE**
- 9 Goede landbouw- en milieucriteria (GLMC)**
- Instandhouding blijvend grasland & uwe revalorisatie 2018
De 227 reguliere praktijken die in het gebiedsplan op de kaart te zien zijn, moeten worden onderhouden of hersteld. Dit betekent dat de landbouwpraktijken op de kaart worden hersteld of opnieuw worden ingesteld.
 - Bescherming veerkracht en waterbouw op de kaart
Milieu- en waterbouwpraktijken op de kaart worden hersteld of opnieuw worden ingesteld. Dit betekent dat de landbouwpraktijken op de kaart worden hersteld of opnieuw worden ingesteld.
 - Stoepde niet verbranden
Niet-verbranden is het verbod op het gebruik van landbouwresten als brandstof.
 - Bufferstrook langs waterlopen (min. 7m)
Bufferstrook van 1 m breed langs ecologisch waardevolle waterlopen en waterbodem van 1 m breed langs ecologisch waardevolle waterbodem met een oppervlakte van maximaal 2 m. Oppervlakte bufferstrook heeft ook > 1% van percelen te zijn.
 - Erosie tegengaan
Geef aandacht voor aanpak gebied in Limburg. De oude regels blijven van kracht.
 - Bodembedekking
Deel van grensovereenkomst op niet-productieve percelen tussen 31 mei en 31 augustus worden de bodem bedekt met gras. Bodembedekking met gras wordt op de kaart te zien. Daarnaast wordt op de kaart de biologische landbouw.
 - Gewasrotatie (zie ook 7) Minder
In de gewasrotatie wordt gebruik gemaakt van grasland. Dit wordt op de kaart te zien. Daarnaast wordt op de kaart de biologische landbouw.

- ECO-REGELING**
- Rustgewas
Rustgewas 1 op 3 - één keer in 3 jaar rustgewas als perceelsoort.
 - Vroeg oogsten rooigewas (laterlijk 31 augustus)
+ bodembewerking, + bodemstructuur, vroeg zaaien veldgewas
 - Vroeg oogsten rooigewas (laterlijk 31 augustus)
+ bodembewerking, + bodemstructuur
 - Strookbindend gewas/wildgewas
+ bodembewerking, + bodemstructuur, + bodemwater
 - Meerjarige taaie
+ bodembewerking, + bodemstructuur, + bodembewerking
2 jaar op 10 een gewas als hoofdstuk in tussentijd geen ander gewas. LET OP: 10 jaar vanaf het 2e jaar meer voor de eco-regeling!
 - Langdurig grasland
+ grasrotte stroghalte, + bodemstructuur. U heeft 2000 gestanden b> 5,5 j in 1 jaar in 31 dec. Hoogstverlenging
 - Grasvlaver
+ rusten Min. 20% veler in grasland tussen 1 apr en 1 okt
 - Krudendijk grasland
+ bodembewerking, + bodemstructuur, + diversiteit in ruwe Min. 30% in 1000 grasland 1 tot 1000
 - Strooktaai
+ gewasbeschermingsmiddelen, + biodiversiteit. Min. 5 gewassen als hoofdstuk op één perceel. Min. 5 stroken van 3 tot 24 m breed. Stroken met niet-productieve elementen zijn toegestaan behalve onder de 100 cm breed.
 - Natte taaie
CO₂ uitstoot, biodiversiteit. Beschik voor hogere grondwaterstanden (versgebieden) Min. één oogst per jaar.

- BODEM**
- Onderzaai veldgewas
+ bodembewerking, + bodemstructuur, + diversiteit in ruwe. Min. 30% in 1000 grasland 1 tot 1000
 - Groenbedekking
+ grasrotte stroghalte, + bodemwater, + bodemstructuur, + bodembewerking. Houd er rekening mee dat de bodembedekking van 1 jaar tot 1 met Havo-voorgewassen in voorgaande jaar laten staan. Maakt niet onderhouden.
 - Biologische bestrijding
+ milieubescherming, biologische bestrijding op contrastsoorten (bv. streekmaaijes en veldsoorten). Coste 1000 roep.
 - Verlengde weilandgang (1500 u)
+ ammoniakreductie, + bodembewerking, + bodemstructuur, + bodembewerking. Min. 100 dagen in 3 seizoenen (zie tabel). Niet-voeding start uiterlijk 1 mei.
 - Verlengde weilandgang (3000 u)
+ ammoniakreductie, + bodembewerking, + bodemstructuur, + bodembewerking. Min. 1000 dagen in 3 seizoenen (zie tabel). Niet-voeding start uiterlijk 1 mei.
 - Bufferstrook met kruiden (grasland)
+ bodembewerking, + bodemstructuur, + bodembewerking. Min. 1000 dagen in 3 seizoenen (zie tabel). Niet-voeding start uiterlijk 1 mei.
 - Bufferstrook met kruiden (bouwland)
+ bodembewerking, + bodemstructuur, + bodembewerking. Min. 1000 dagen in 3 seizoenen (zie tabel). Niet-voeding start uiterlijk 1 mei.
 - Houtig element (heg, haag, struweel)
+ bodembewerking, + bodemstructuur, + bodembewerking. Houtig element op niet-productieve landbouwgrond. (Barnet) Niet met aanplant!
 - Houtig element (overig)
Houd er rekening mee dat de bodembedekking van 1 jaar tot 1 met Havo-voorgewassen in voorgaande jaar laten staan. Maakt niet onderhouden.
 - Groene banen
+ bodembewerking, + milieubescherming. Groene banen op hoofdstuk op niet-productieve akker of veld. Min. 30% in 1000 grasland 1 tot 1000. Min. 30% in 1000 grasland 1 tot 1000. Min. 30% in 1000 grasland 1 tot 1000. Min. 30% in 1000 grasland 1 tot 1000.
 - Biologische bedrijf (SKAL)
Baat bij SKAL, op voorwaarde of in omvang! Dit wordt vergoed van de eco-subsidies en niet op de eco-regeling.

ANLB

- BEHEERDERSVERGOEDING**
- randvoorwaarden**
- Natuurrijchdom
 - Vogelrijchdom
 - Habitatrijchdom
 - 9 GLMC (zie hierboven)
- Wettelijke**
- voedselveiligheid
 - normen in de veehouderij
 - gewasbeschermingsmiddelen
 - diversiteits

BEREKENING ECO-REGELING

"echtig van vijf" minimaal 5 punten = $H_{land} \times 5$ in de verhouding:

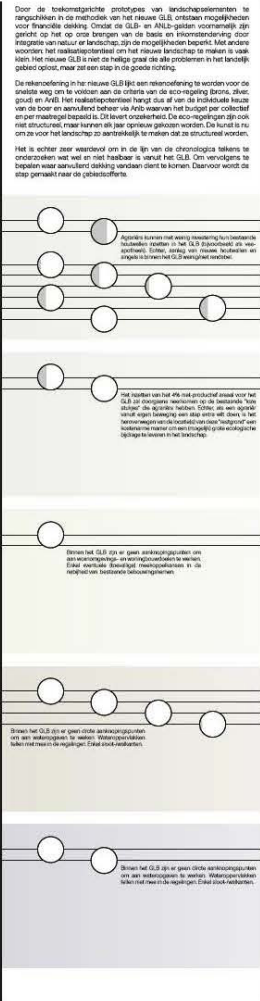
1	2	3	4	5
100%	75%	50%	25%	0%

1 **GOUD** uitbetaling: €130/ha

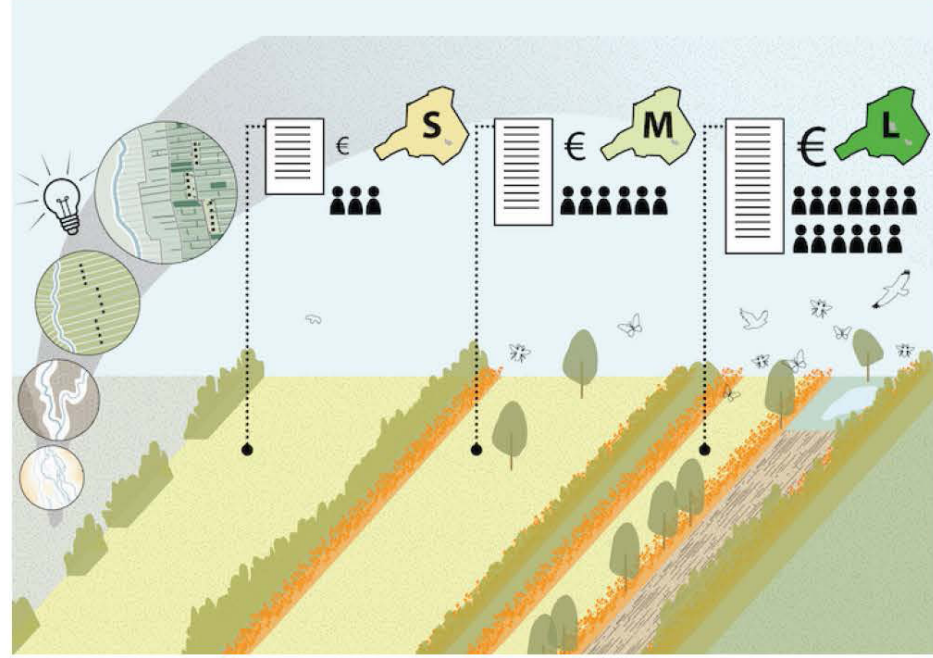
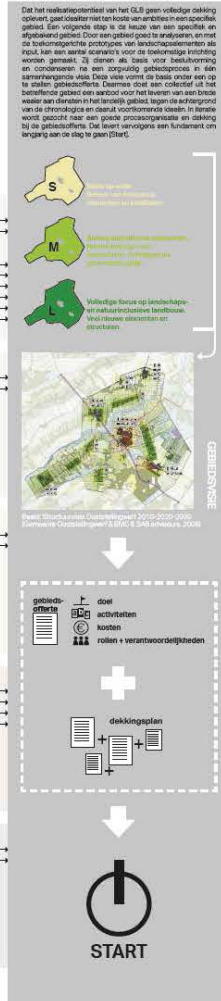
2 **ZILVER** uitbetaling: €120/ha

3 **BRONS** uitbetaling: €110/ha

REALISATIEPOTENTIEEL UIT GLB

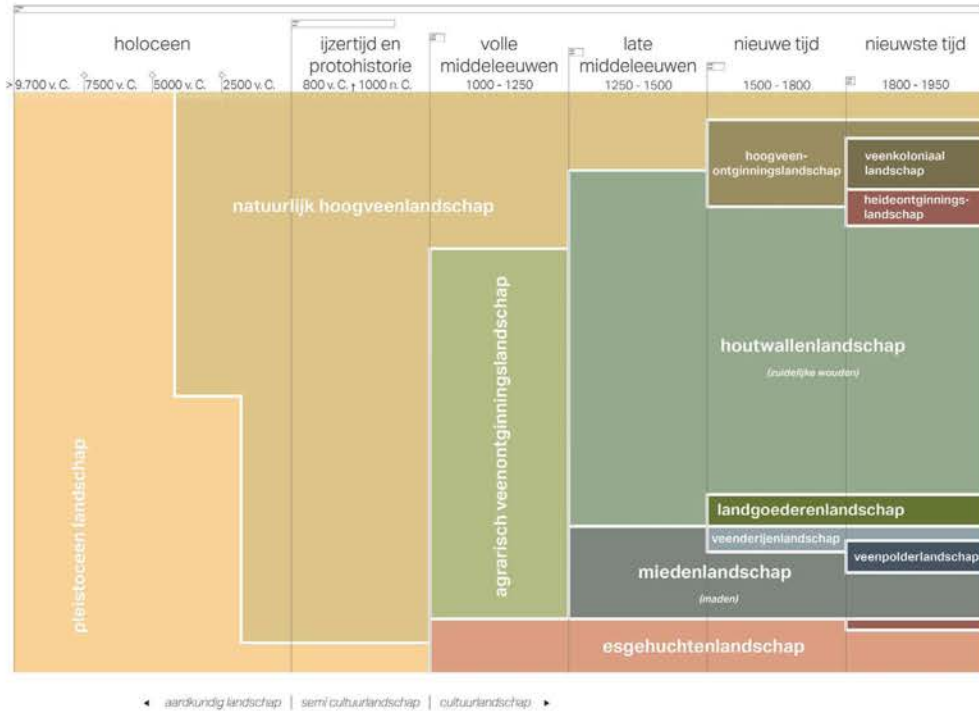

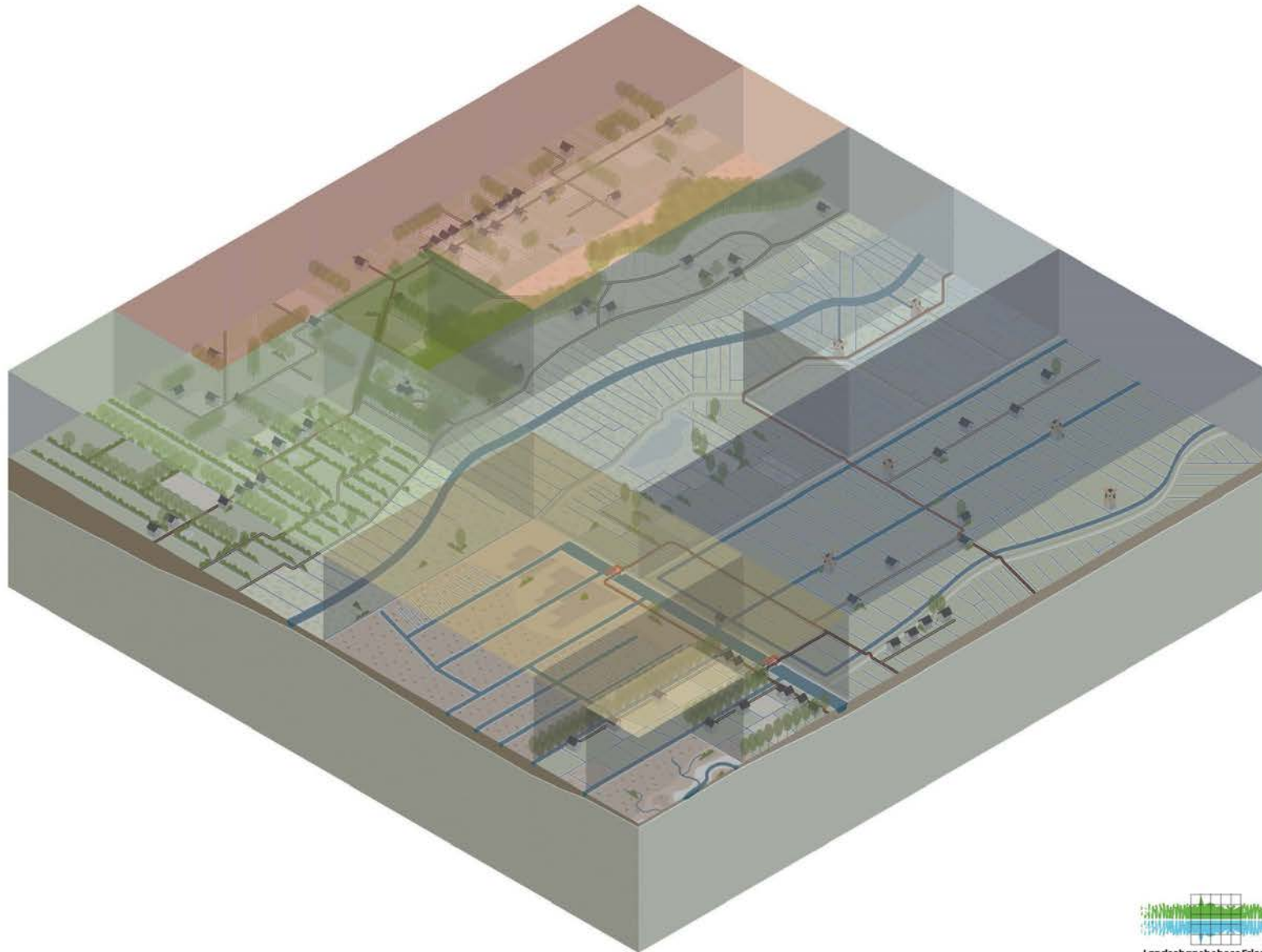
GEBIEDSOFFERTE

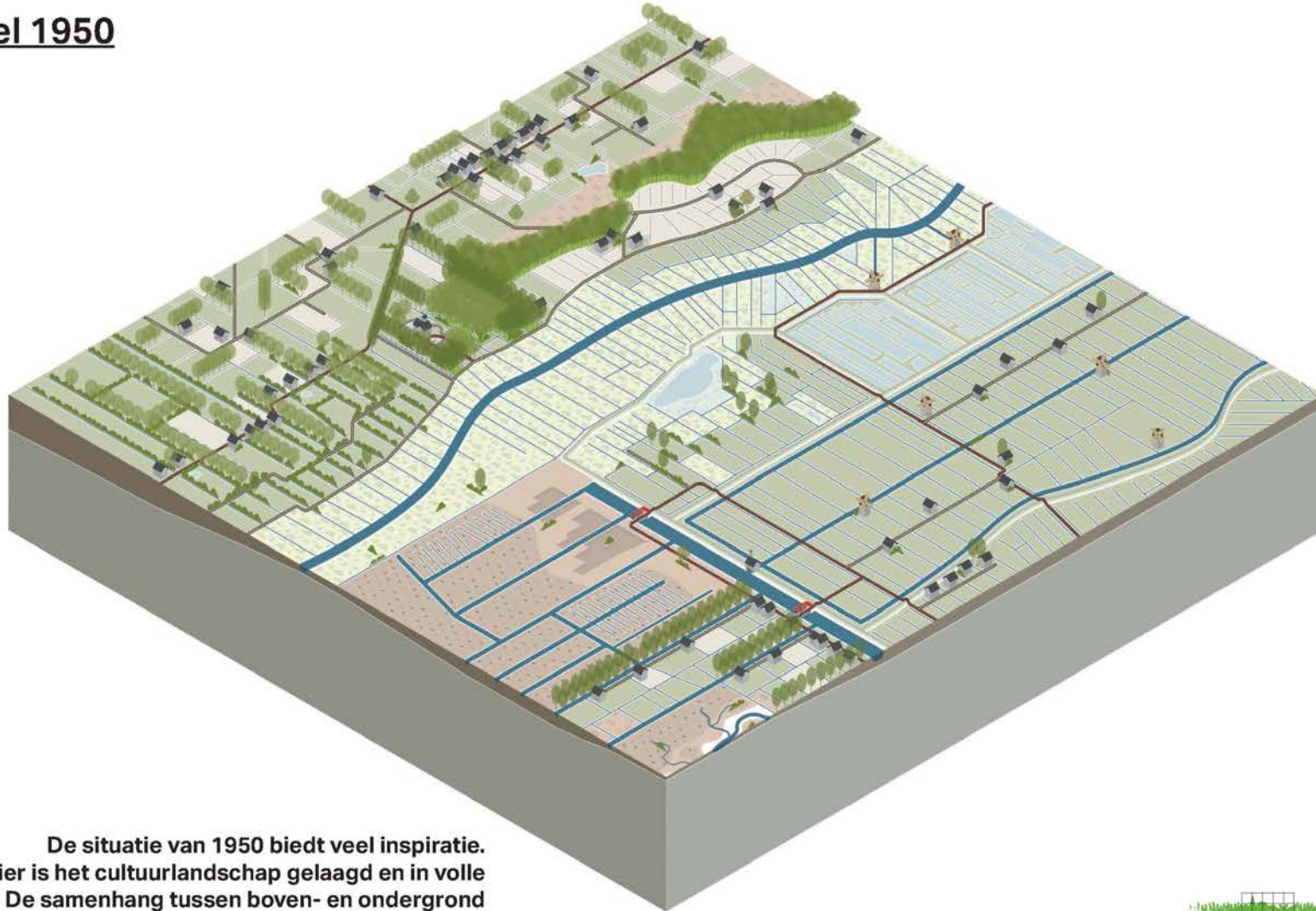
Doordenken van methodiek Chronologica

Landschapscompilatie

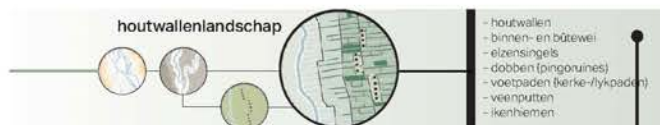

Inspiratietegel 1950

De situatie van 1950 biedt veel inspiratie. Hier is het cultuurlandschap gelaagd en in volle wasdom. De samenhang tussen boven- en ondergrond klopt en daarmee is er logica in het landschap.

Prototypes

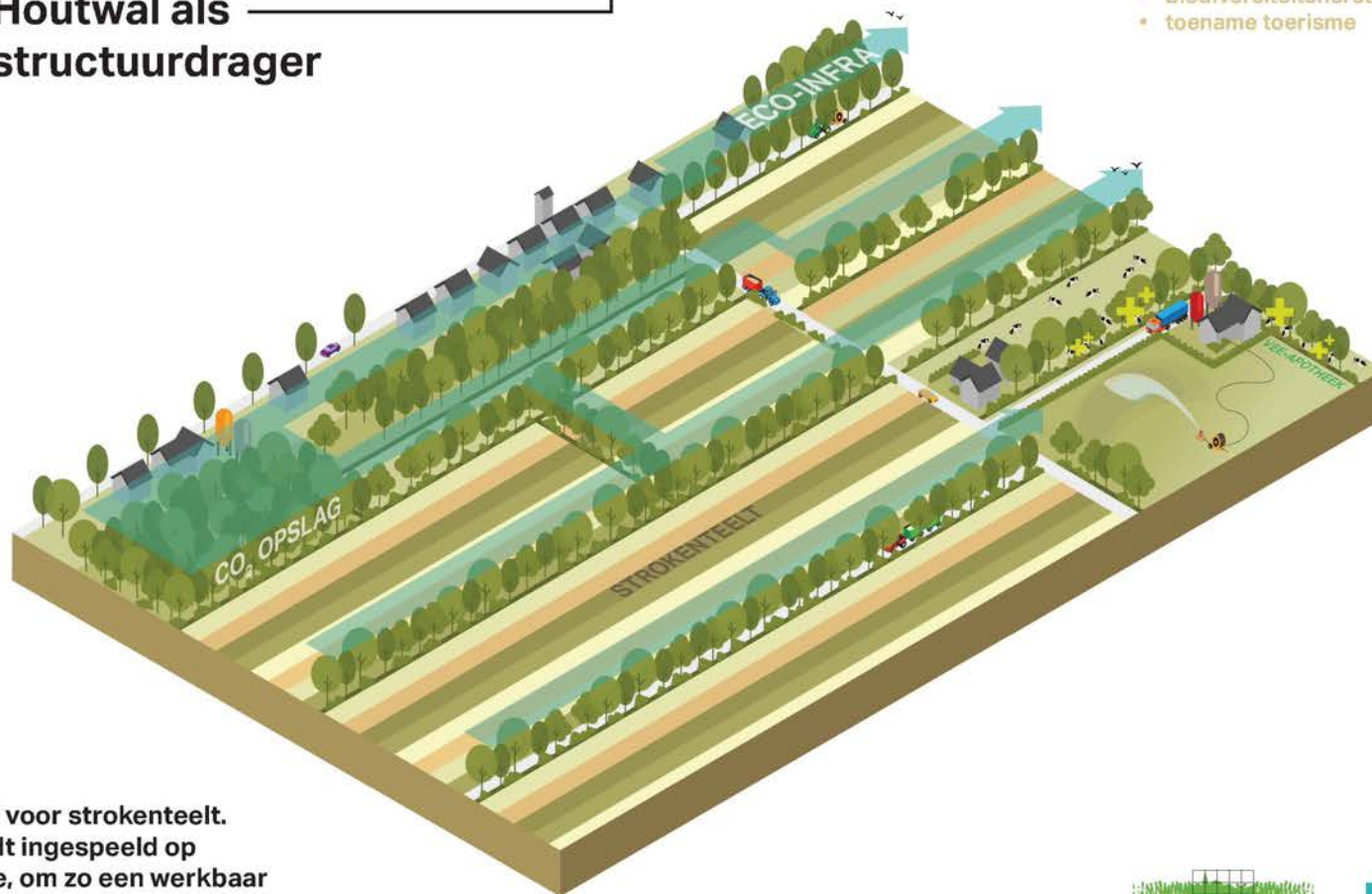

1. nederzittingsstructuur: lineaire veerontginningsdorpen
2. landgebruik: wei- en akkerland; heide; hakhoutbosjes
3. verkaveling: oostrekkende festraken/verkaveling
4. wegenstructuur: binnen- en buitenwegen; paden langs kavels
5. beplanting: boomrijk (o.a. langs wegen en perceelscheidingen)
6. reliëf: dekzanddruggen en beekdalen (natuurlijk); wallen (cultuurhistorisch)

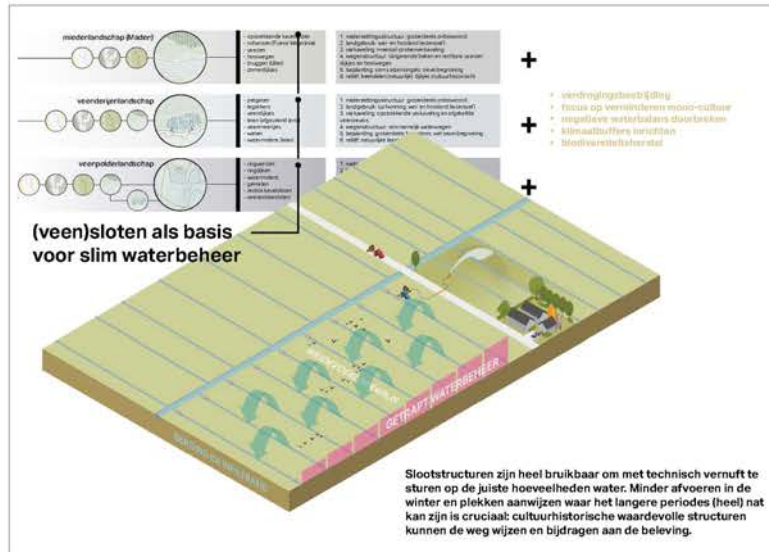
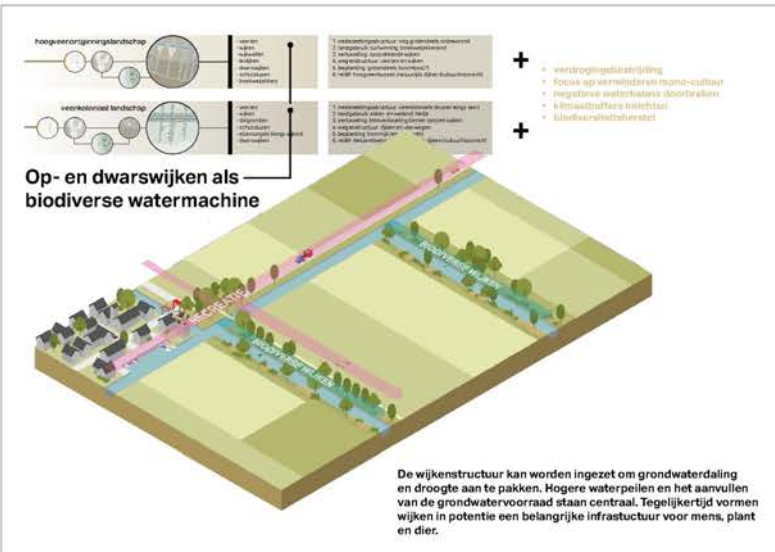
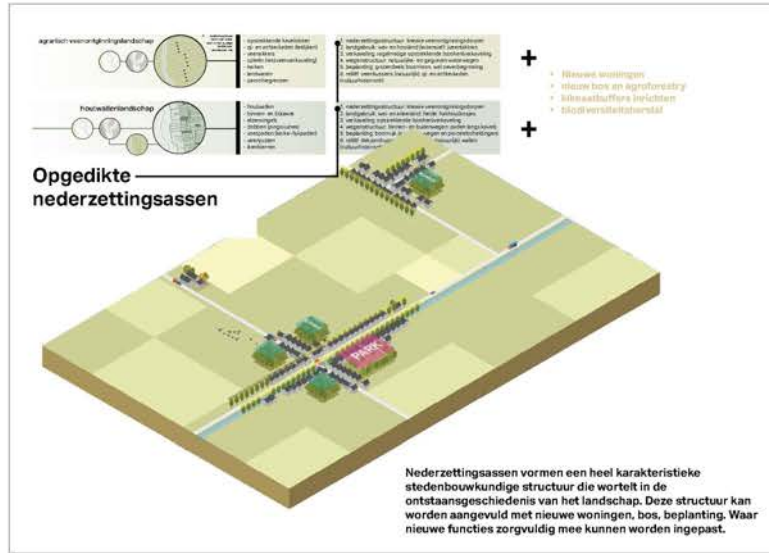
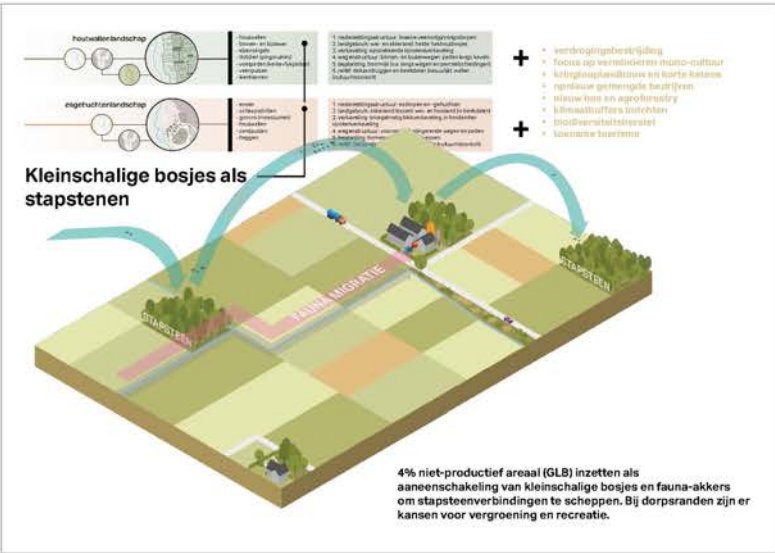

- focus op verminderen mono-cultuur
- kringlooplandbouw en korte ketens
- opnieuw gemengde bedrijven
- boeren tussen de coulissen
- nieuw bos en agroforestry
- klimaatbuffers inrichten
- biodiversiteitsherstel
- toename toerisme

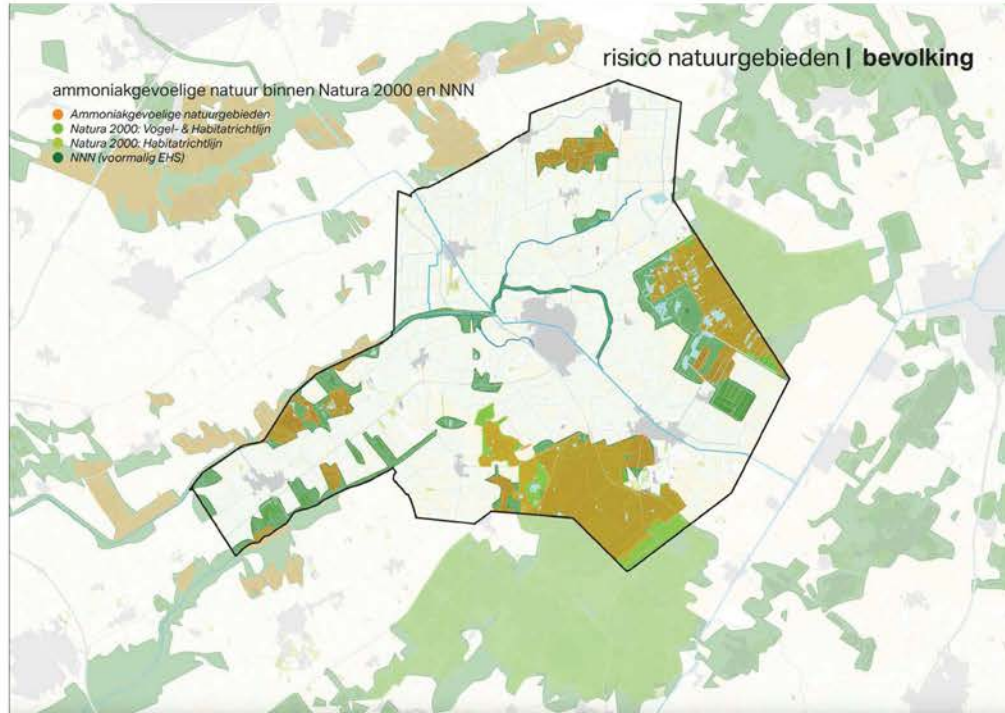
Houtwal als structuurdrager

Het houtwallenlandschap leent zich goed voor strokenteelt. Met behulp van slimme teeltplannen wordt ingespeeld op schaduwzones en nutriëntenconcurrentie, om zo een werkbaar saldo/ha te handhaven.

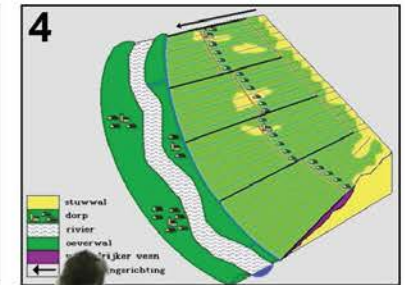
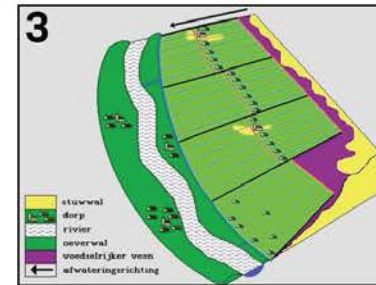
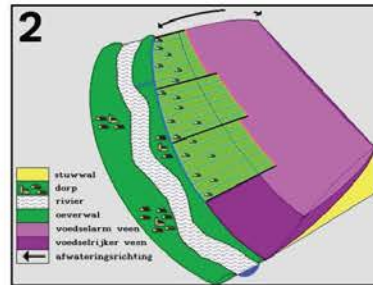
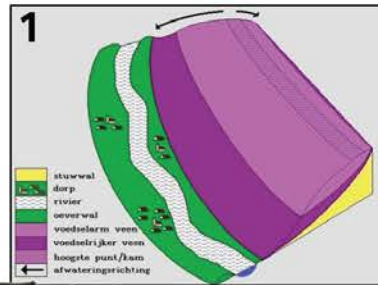
Pilot Ooststellingwerf - Technische analyse

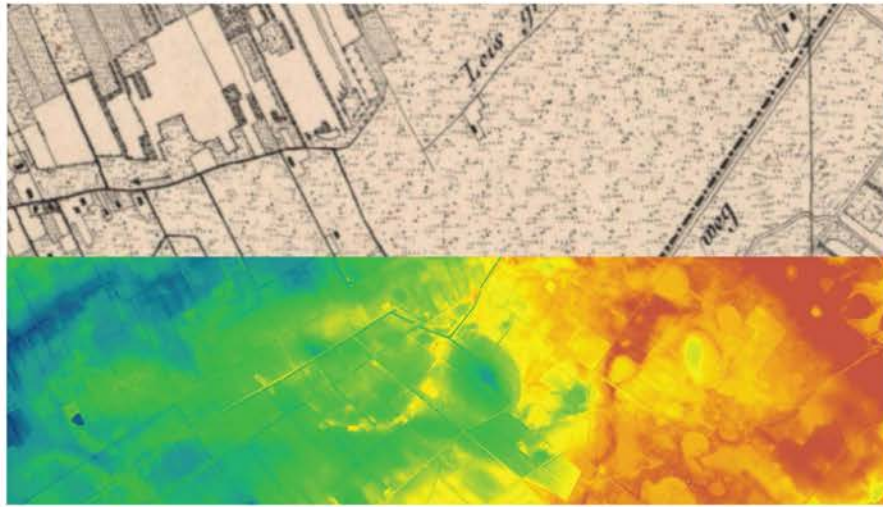

Pilot Ooststellingwerf - Historische landschapsanalyse

Ontginningsproces

1. Men vestigt zich in het beekdal, aangrenzend aan het hoogveenpakket op de hogere delen.
2. In opstrek (haaks op de beekloop) worden smalle sloten gegraven in het veen. Hierdoor wordt het veenpakket voldoende ontwaterd om veenakkers in te richten. Naar verloop van tijd oxideert het veen (als gevolg van ontwatering). De smalle kavelstructuur blijft achter. Men legt aarden walletjes aan om de reeds ontgonnen delen te beschermen tegen het zure veenwater.
3. Stap 2 wordt herhaald. Zodoende ontstaat er een steeds langer wordende smalle opstreckende kavelstructuur vanuit het beekdal. Men vestigt zich op de reeds ontgonnen kavels. Dit proces gebeurt gemeenschappelijk. Hierdoor ontstaan bebouwingslinten, die (afhankelijk van de kaveldiepte/tijdperiode) kunnen verspringen.
4. Het gehele veenpakket is ontgonnen. Wat achter blijft is de opstreckende verkavelingsstructuur (met hooilanden aan het beekdal), en de verspringende bebouwingslinten.

- Veenlaag tussen 5,22 tot 5,64 m. NAP.
- Veldpodzolgrond (gedegradeerd/uitgeloofd).
- Lokale vegetatie: Struikheide, Veenmossen, Witte snavelbies, Wilde gael en Els.
- Top van het veen gedateerd op: 1245 ±30 BP; cal AD 685-800 AD → 800 n. Chr.

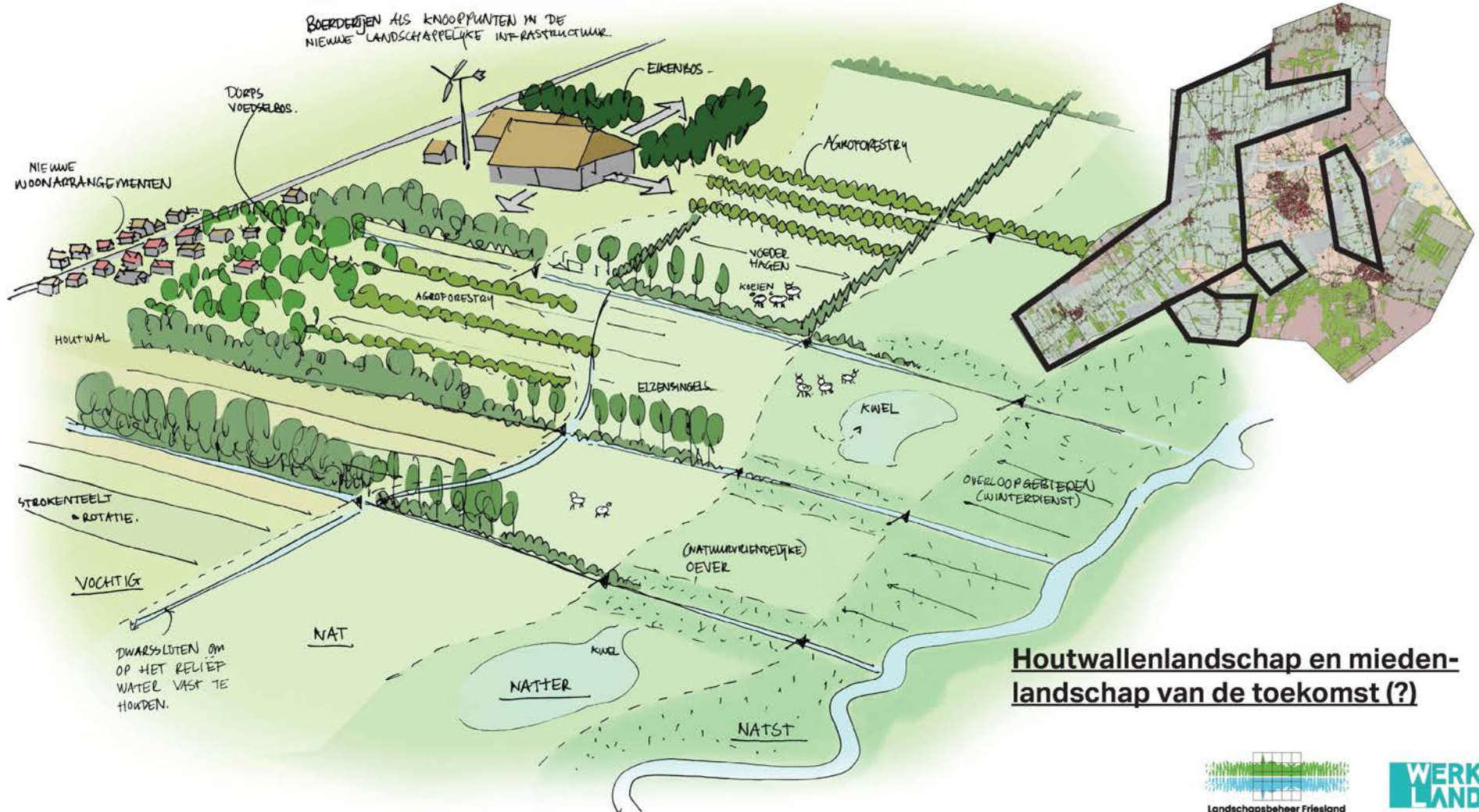

Pilot Ooststellingwerf - Bedrijfsbezoeken

Pilot Ooststellingwerf - "Openingsbod"

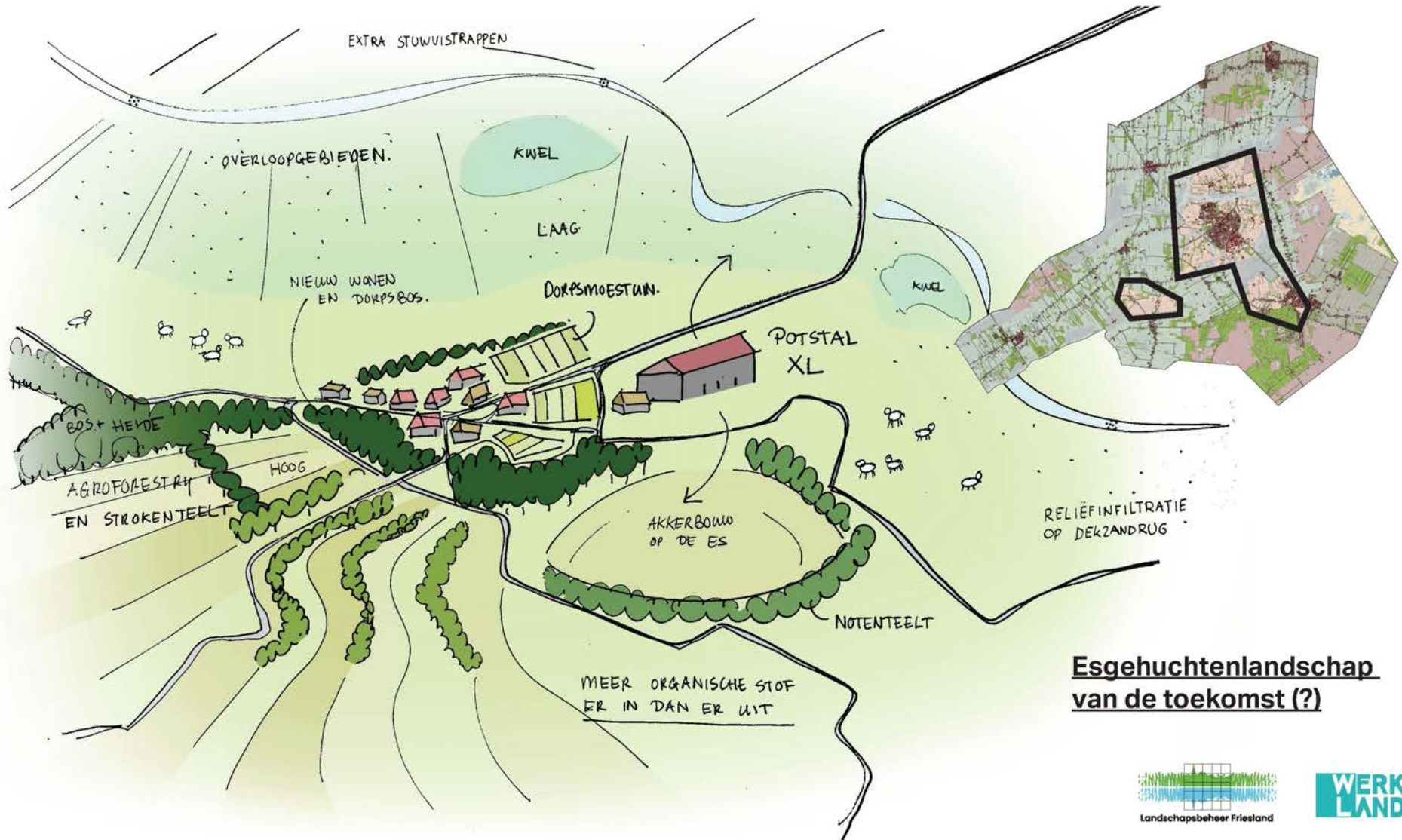

Houtwallenlandschap
van de toekomst (?)

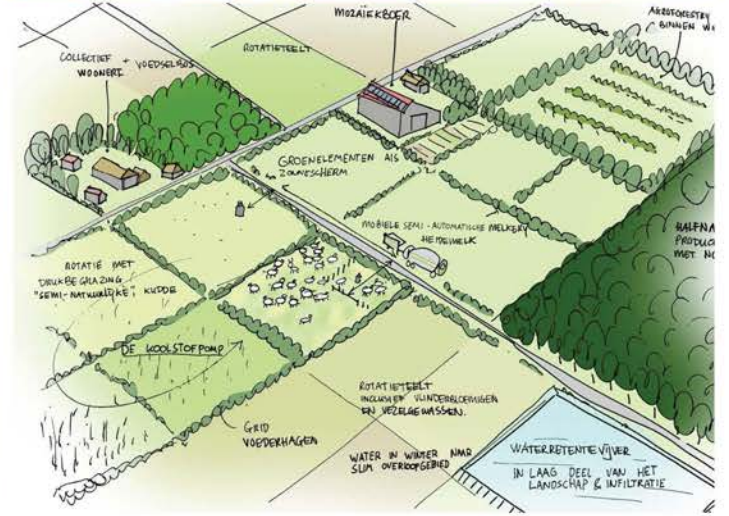
Miedenlandschap
van de toekomst (?)

Esgehuchtenlandchap van de toekomst (?)

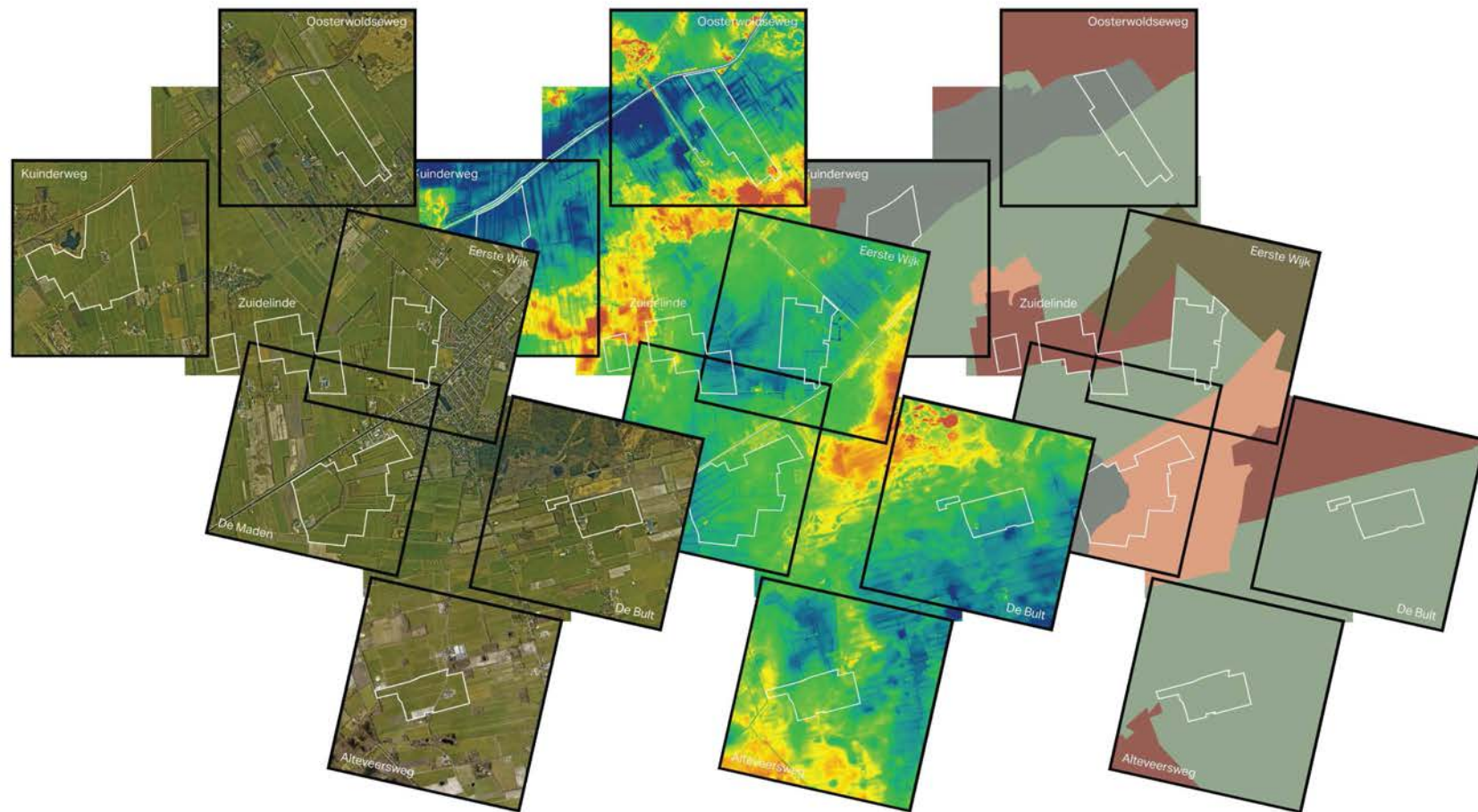
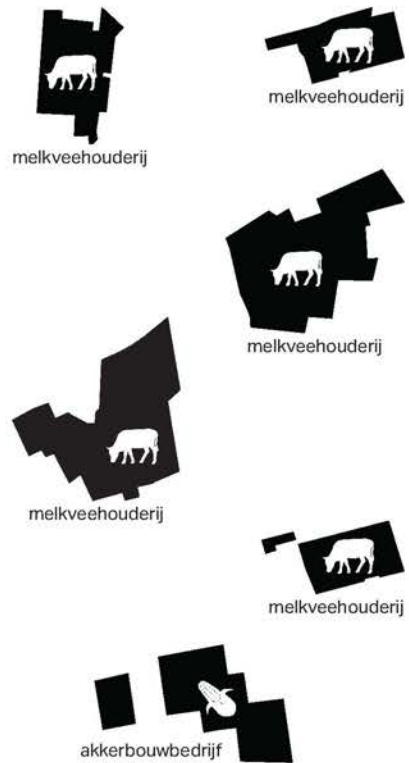
Esgehuchtenlandschap
van de toekomst (?)

Pilot Ooststellingwerf - Gesprek en doorkijk

Fictief gebied

Bedrijfsplannen 6 "pilot-boeren"

Stappen naar gebiedsperspectief

- Technische landschapsvisie ondermijnt perspectief < > Optelsom bedrijfsplannen is geen gebiedsvisie
- Zorgvuldig "dichtweven" van het gat tussen (gebieds)droom en (bedrijfs)realiteit. GOED PLAN.

Vervolgens

- Organogram
- Contouren: middelen, mensen en instrumenten (DLG)
- Doorzetten richting PCLG, Agro-agenda, Lopende gebiedsprocessen via collectieven, Regiodeals, ... (loopt)

Al in de praktijk!

- Regiodeal Zuidoost-Friesland
- Gebiedsfonds Oosterwolde

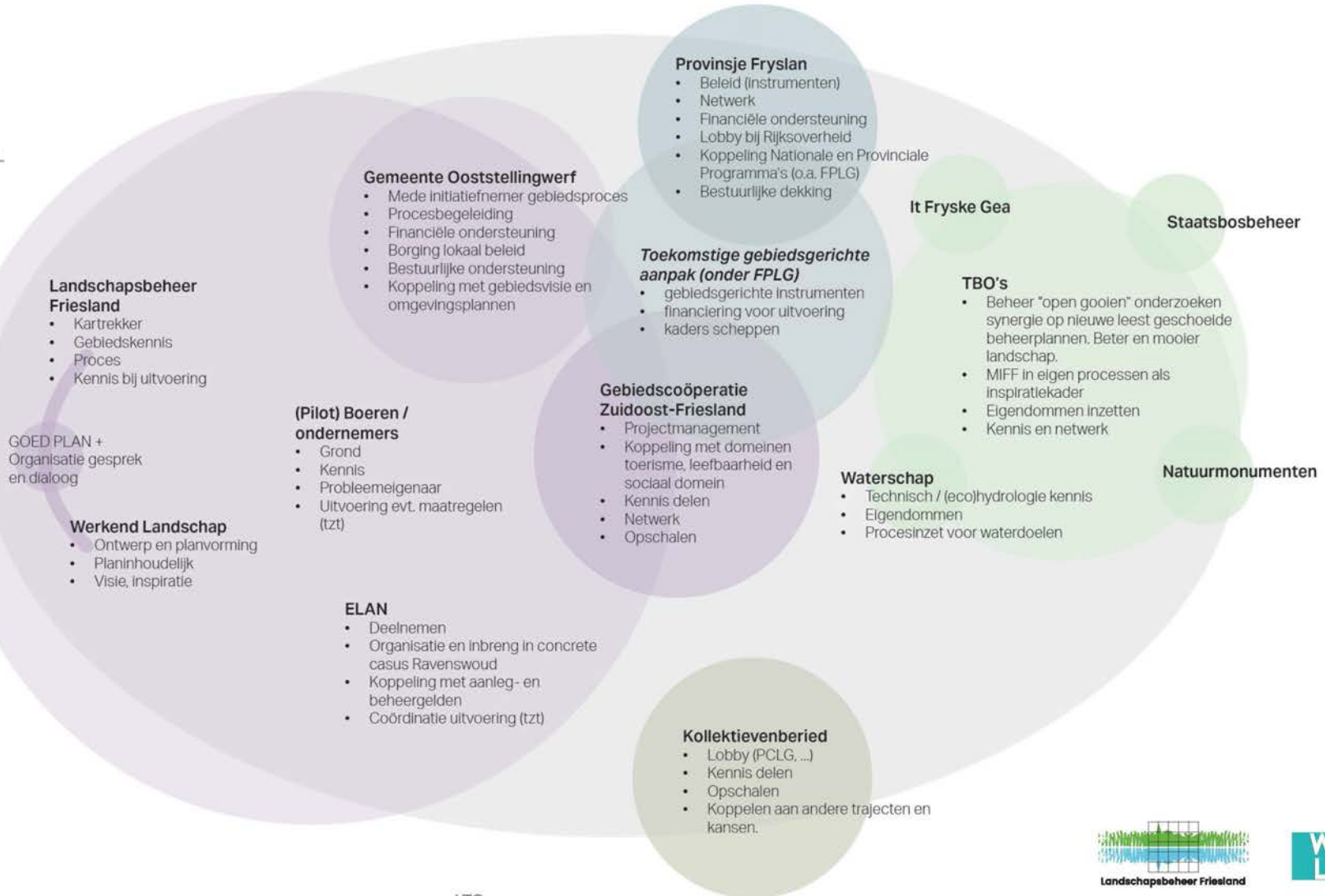

VNG

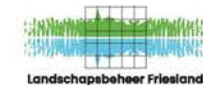
IPO

Rijk

LandschappenNL

Deltaprogramma
Biodiversiteit /
aanvalsplan Landschap

LTO

**WERKEND
LANDSCHAP**

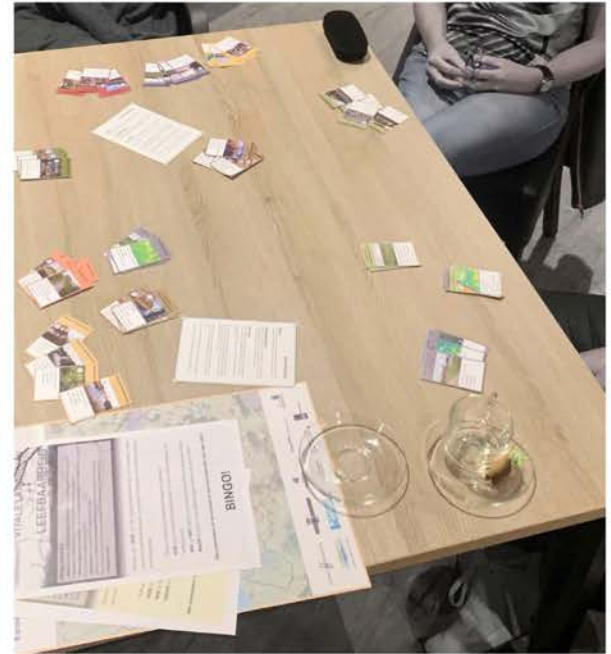
Kennisdeling en communicatie

- (Landschapsmeet-up Fryslan (2x), Symposium "Brabantse Oogst", historisch geografen Landschappen, Provincie Groningen, gemeenten Coevorden, Opsterland, Ooststellingwerf, RCE, Waddenfonds, Regio-odeal Natuur & Veerkrachtig Landschap (Zuidoost Friesland), Kenniscentrum Landschap, Aanvalsplan Landschap, ...)
- Presentatie directeurenberaad Landschapsbeheer
- Presentatie Programmteam Mooi Nederland ;)
- Website in de maak: www.methetverledenvooruit.nl
- We werken toe naar een aanbiedingsmoment aan GS Friesland

Een ander voorbeeld van het inzetten van de chronologica

Regiodeal Zuidoost-Friesland

<p>pleistoceen landschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • beekdalen • dekzandruggen (reëf) • pingorûnes • uitgestoven laagten 	<p>pleistoceen landschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • beekdalen • dekzandruggen (reëf) • pingorûnes • uitgestoven laagten 	<p>natuurlijk veenlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • hoogveenkeuzels • veenrinnen • meerstalen • broekbossen 	<p>natuurlijk veenlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • hoogveenkeuzels • veenrinnen • meerstalen • broekbossen 	<p>agrarisch veenontginningslandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • opstrekende kavelsloten • kerken en kerkhoven • nederzettingassen (lief) • binnen- en buitenwegen (wegbeplanting) 	<p>agrarisch veenontginningslandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • opstrekende kavelsloten • kerken en kerkhoven • nederzettingassen (lief) • binnen- en buitenwegen (wegbeplanting) 	<p>woudenlandschap woud met veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • houtwallen • opstrekende verkaveling • ikenhiemen • kleinschalige bosjes en heideterreinen 	<p>woudenlandschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • houtwallen • opstrekende verkaveling • ikenhiemen • kleinschalige bosjes en heideterreinen 	<p>miedenlandschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • oude meanders • hooiwegen • rivedijken • fijnmazig (opstrekend) slotenpatroon 	<p>miedenlandschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • oude meanders • hooiwegen • rivedijken • fijnmazig (opstrekend) slotenpatroon 	<p>essenlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • essen (reëf) • houtwallen (grillig) • hooilanden met kwekelsloten • kronkelige wegen met wegbeplanting 	<p>essenlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • essen (reëf) • houtwallen (grillig) • hooilanden met kwekelsloten • kronkelige wegen met wegbeplanting 	<p>woudenlandschap onderdeel van: agrarisch veenontginningslandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • houtwallen • opstrekende verkaveling • ikenhiemen • kleinschalige bosjes en heideterreinen 	
<p>pleistoceen landschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • beekdalen • dekzandruggen (reëf) • pingorûnes • uitgestoven laagten 	<p>pleistoceen landschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • beekdalen • dekzandruggen (reëf) • pingorûnes • uitgestoven laagten 	<p>natuurlijk veenlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • hoogveenkeuzels • veenrinnen • meerstalen • broekbossen 	<p>natuurlijk veenlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • hoogveenkeuzels • veenrinnen • meerstalen • broekbossen 	<p>agrarisch veenontginningslandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • opstrekende kavelsloten • kerken en kerkhoven • nederzettingassen (lief) • binnen- en buitenwegen (wegbeplanting) 	<p>agrarisch veenontginningslandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • opstrekende kavelsloten • kerken en kerkhoven • nederzettingassen (lief) • binnen- en buitenwegen (wegbeplanting) 	<p>woudenlandschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • houtwallen • opstrekende verkaveling • ikenhiemen • kleinschalige bosjes en heideterreinen 	<p>miedenlandschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • oude meanders • hooiwegen • rivedijken • fijnmazig (opstrekend) slotenpatroon 	<p>miedenlandschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • oude meanders • hooiwegen • rivedijken • fijnmazig (opstrekend) slotenpatroon 	<p>essenlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • essen (reëf) • houtwallen (grillig) • hooilanden met kwekelsloten • kronkelige wegen met wegbeplanting 	<p>essenlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • essen (reëf) • houtwallen (grillig) • hooilanden met kwekelsloten • kronkelige wegen met wegbeplanting 	<p>woudenlandschap onderdeel van: agrarisch veenontginningslandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • houtwallen • opstrekende verkaveling • ikenhiemen • kleinschalige bosjes en heideterreinen 		
<p>hoogveenontginningslandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • turfvaarten • wijken • dwerowijken • schutsluizen (vallaten) en sluiswachteroveringen 	<p>hoogveenontginningslandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • turfvaarten • wijken • dwerowijken • schutsluizen (vallaten) en sluiswachteroveringen 	<p>veenkoloniaal landschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • lintbebouwing • eizensingels langs wijken • heidepercelen • kleinschalige blootverkaveling 	<p>veenkoloniaal landschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • lintbebouwing • eizensingels langs wijken • heidepercelen • kleinschalige blootverkaveling 	<p>laagveenlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • opstrekende kavelsloten • hooivaarten • greppelland • vaarten en dorpsloten 	<p>laagveenlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • opstrekende kavelsloten • hooivaarten • greppelland • vaarten en dorpsloten 	<p>veenderijlandschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • petgaten en legakkers • veerplassen • turfvaarten • veendijken 	<p>veenderijlandschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • petgaten en legakkers • veerplassen • turfvaarten • veendijken 	<p>veenkoloniaal landschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • ringvaarten • ringdijken • potdremelens en gemalen • fijnmazig slotenpatroon 	<p>veenkoloniaal landschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • ringvaarten • ringdijken • potdremelens en gemalen • fijnmazig slotenpatroon 	<p>beidevenginglandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • cultuurbossen • venen • rationale blokpercelen • rechte wegen en sloten 	<p>beidevenginglandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • cultuurbossen • venen • rationale blokpercelen • rechte wegen en sloten 	<p>landgoederlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • park- en oevertuinen • laneresteels • kamestructuren • landgoedbossen (met rabatten) 	<p>landgoederlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • park- en oevertuinen • laneresteels • kamestructuren • landgoedbossen (met rabatten)
<p>hoogveenontginningslandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • turfvaarten • wijken • dwerowijken • schutsluizen (vallaten) en sluiswachteroveringen 	<p>hoogveenontginningslandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • turfvaarten • wijken • dwerowijken • schutsluizen (vallaten) en sluiswachteroveringen 	<p>veenkoloniaal landschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • lintbebouwing • eizensingels langs wijken • heidepercelen • kleinschalige blootverkaveling 	<p>veenkoloniaal landschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • lintbebouwing • eizensingels langs wijken • heidepercelen • kleinschalige blootverkaveling 	<p>laagveenlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • opstrekende kavelsloten • hooivaarten • greppelland • vaarten en dorpsloten 	<p>laagveenlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • opstrekende kavelsloten • hooivaarten • greppelland • vaarten en dorpsloten 	<p>veenderijlandschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • petgaten en legakkers • veerplassen • turfvaarten • veendijken 	<p>veenderijlandschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • petgaten en legakkers • veerplassen • turfvaarten • veendijken 	<p>veenkoloniaal landschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • ringvaarten • ringdijken • potdremelens en gemalen • fijnmazig slotenpatroon 	<p>veenkoloniaal landschap openbaar veen</p> <ul style="list-style-type: none"> • ringvaarten • ringdijken • potdremelens en gemalen • fijnmazig slotenpatroon 	<p>beidevenginglandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • cultuurbossen • venen • rationale blokpercelen • rechte wegen en sloten 	<p>beidevenginglandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • cultuurbossen • venen • rationale blokpercelen • rechte wegen en sloten 	<p>landgoederlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • park- en oevertuinen • laneresteels • kamestructuren • landgoedbossen (met rabatten) 	<p>landgoederlandschap</p> <ul style="list-style-type: none"> • park- en oevertuinen • laneresteels • kamestructuren • landgoedbossen (met rabatten)

Ideeënbingo

IDEËENBINGO WATER(BERGING) + KLIMAÄT

PROBLEMATIEK

- Zeespiegelstijging en verzilting in de Friese Meergebieden hebben ook invloed op 'de hoge, droge delen' in Zuidoost-Friesland, de afstroming naar het Zuid- en Noordwesten vermindert. Dit vergroot de druk op waterberging- en afwateringswerken in hoger gelegen gebieden.
- Veensludde zorgt voor bodemdaling in veengebieden. Dit resulteert in meer en snellere afvoer van oppervlaktewater en kwelwater vanuit zand- naar veengebieden.
- Meer neerslagsextremen door klimaatverandering; zowel overschot als schaarste.
- Waterkwaliteitsopgave (Kaderrichtlijn water).

Bedenk een **IDEË** om de landschapselementen en structuren zoals vermeld op de kwartetkaart in uw hand in te zetten voor water(berging) en klimaat.

Gebruik daarbij de volgende vragen als leidraad:

- HOË** zet je het landschapselement in voor water(berging) en klimaat?
- WIE** en **WAT** (partijen en instrumenten) heb je daarvoor nodig?
- WAAR** (locatie) in het gebied liggen kansen om dit te doen?

Alle elementen en structuren in uw hand gebruikt voor een idee?

BINGO!

IDEËENBINGO BIODIVERSITEIT

PROBLEMATIEK

- Biodiversiteit als gevolg van **verdroging** (door klimaat én peilverlaging), **richting** (soortbestand) en **beheer** (op termijn) **niet klimaatbestendig**.
- **Risico op natuurbranden**.
- **Biodiversiteit** door **toename monoculturen en slijtage** van het **landschap**.
- **Landschapselementen** in aantal en in kwaliteit.
- **Verlies natuur**; natuurwaarden buiten natuurgebieden verdwijnen als gevolg van ontwikkeling.
- **Transitie**.

Bedenk een **IDEË** om de landschapselementen en structuren zoals vermeld op de kwartetkaart in uw hand in te zetten voor biodiversiteit.

Gebruik daarbij de volgende vragen als leidraad:

- HOË** zet je het landschapselement in voor biodiversiteit?
- WIE** en **WAT** (partijen en instrumenten) heb je daarvoor nodig?
- WAAR** (locatie) in het gebied liggen kansen om dit te doen?

Alle elementen en structuren in uw hand gebruikt voor een idee?

BINGO!

IDEËENBINGO VITALE LANDBOUW + LEEFBAARHEID

PROBLEMATIEK

- **Verduurzaming bedrijfsvoering** (stikstof, nitraat, natuurinclusiviteit, dierwelzijn).
- **Toename van hittestress**, met name in rondom bebouwde omgeving.
- **Minder agrarische bedrijven**, maar ook **schaalvergroting**; dit creëert niet alleen m.b.t. erfopvolging en infrastructuur.

IDEËENBINGO BELEVING VAN LANDSCHAP

PROBLEMATIEK

- **Landschapspijn** door **toename monoculturen en landschapslijtage**.
- **Recreatiedruk** in natuurgebieden.
- **(On)Toegankelijkheid** van het platteland.

Bedenk een **IDEË** om de landschapselementen en structuren zoals vermeld op de kwartetkaart in uw hand in te zetten voor de landschapsbeleving.

Gebruik daarbij de volgende vragen als leidraad:

- HOË** zet je het landschapselement in voor landschapsbeleving?
- WIE** en **WAT** (partijen en instrumenten) heb je daarvoor nodig?
- WAAR** (locatie) in het gebied liggen kansen om dit te doen?

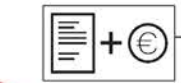
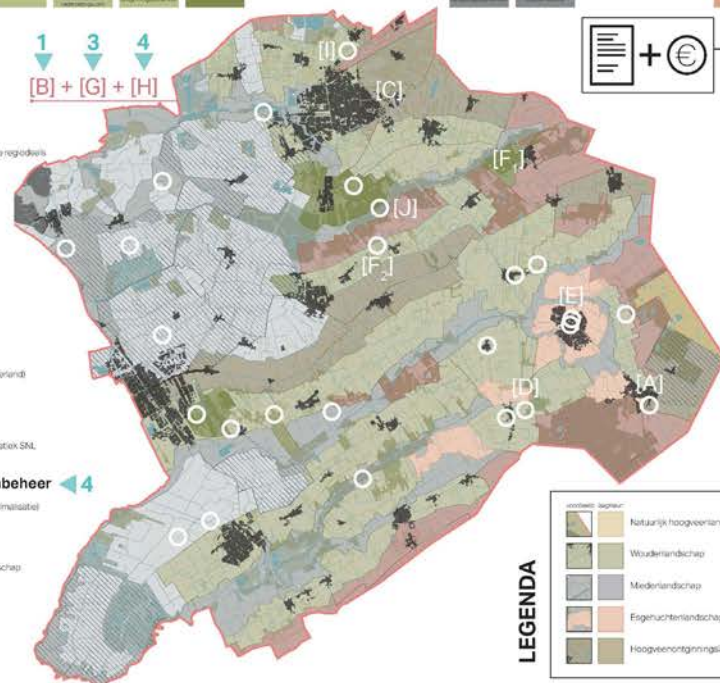
Alle elementen en structuren in uw hand gebruikt voor een idee?

BINGO!

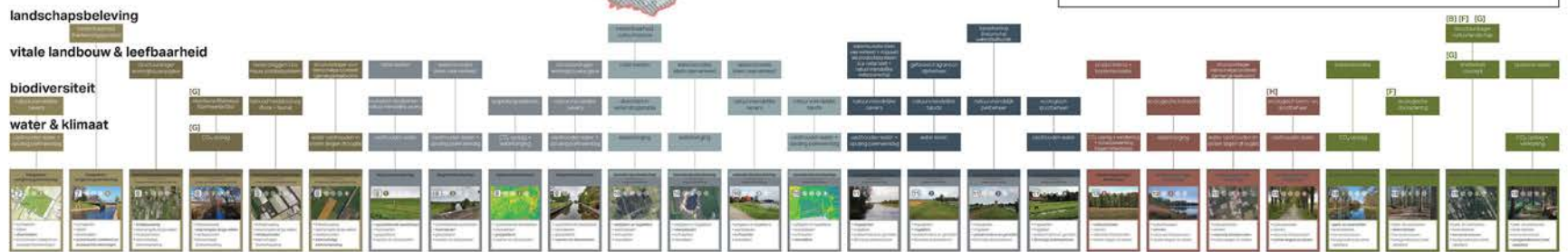
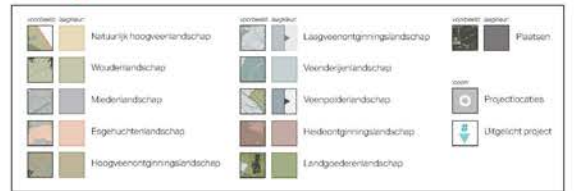
PROJECTINSPIRATIE & UITVOERINGSKANSSEN & IMPACT	projectueel	impact op landschap	impact op biodiversiteit
	(S)	+	-
	++	-	
	+	-	
(M)	+	+	
	++	-	
(L)	++	-	
	+	++	
(XL)	-	++	
	-	++	
	++	-	

- [A] Dorpsbosjes Appelscha**
Waar? Twee cultureel-historische wandelbosjes in Appelscha.
Waar? Aanpak van en versterking ecologische plantensoorten.
Waar? Dorpsbewoners, Staatsbosbeheer en LBF.
Status: In uitvoering.
- [B] Herstel (historische) agrarische erven** ◀1
Waar? Gedeelte regio.
Waar? Echterwoldse Buiten bebouwde kom. Aanplankbudget per erf: + € 6.000.
Waar? Stakeholders: 'Herstel Agrarische Cultuurlandschap Fryslân 21-24' + diverse Friese regio's.
Status: In uitvoering.
- [C] Biodiversere buitenruimte AZC drachten**
Waar? ACZ 'actieve Drachten (A)'.
Waar? Bodiversie inrichten van de buitenruimte (zo'n cultureel-historisch raamwerk).
Waar? ACZ.
Waar? Planfase, gedeeltelijke financiering.
- [D] "Van akker naar bakker"**
Waar? Fryske bierj, Makings (meentewei), Oosterwâlde & Appelscha bakkerij.
Waar? Korte keten landbouw (o.m. 10% landschapsherstel).
Waar? Lokale kelder, metaal, bakker en Stichting Biodivers Cultureel Land Ooststellingwerf.
Status: In uitvoering.
- [E] Ontwikkeling Rikkinge Es**
Waar? Rikkinge Es (tussen beekdijk Uroctiep en dorpskern Oosterwâlde).
Waar? Inrichtingsplan t.b.v. cultuurnatuurstreke en biodiversiteit.
Waar? Fryske Oel.
Status: Planfase, geen financiering.
- [F] Herstel kwaliteit en zichtbaarheid laanstelsels**
Waar? Bekkeveen (F.), Natuuraanmonterien en Oosterland (F.) als geheel (Gemeente Oosterland).
Waar? Verbetering zichtbaarheid en versterking sluis- en wegbeplanting.
Waar? Natuuraanmonterien (Bakkeveen) en Gemeente Oosterland (Oosterland).
Status: In Bakkeveen in uitvoering, in Oosterland in planfase (financiering onbekend).
- [G] Pilot landschapselementen buiten de NNN** ◀3
Waar? Gemeente regio.
Waar? Elementherstel (bv. houtwal, ter illustratie) opzijmiddel beheer/voedingsproblematiek SM.
Waar? Staatsbosbeheer.
Status: Planfase, geen financiering.
- [H] Kennisuitwisseling (gemeentelijk) ecologisch bierbeheer** ◀4
Waar? Gedeelte regio.
Waar? Kennisdeling m.b.t. o.a. maatschappelijke biodiversiteit en beheer (= budgetoptimalisatie).
Waar? Gemeentebestuur.
Status: Planfase, geen financiering.
- [I] "Boeren tussen de boomwallen"**
Waar? Noordoekje Friese Wouden (o.m. gedeelte Gemeente Smellingerlân).
Waar? Verkenning onderzocht naar (agro)ecologisch versterkingsmodellen binnen het cultuurlandschap.
Waar? BFW, WMLA, PNE, Lousa Bork Instituut, Ingeestreef Van Hall Landerijen en LBF.
Status: Einde planfase.
- [J] Beekdalherstel Koningsdiep**
Waar? Beemdel Koningsdiep.
Waar? Aandag natuurversterkende oeveren en poelen.
Waar? Stakeholders: 'Gebiedsprojeet Koningsdiep'.
Status: In uitvoering.

BELEID & FINANCIERINGSOPTIES

- NPLG - FPLG**
Het FPLG (2021-2024) wordt het vervolg van een programma waard 374,0. Daarnaast kunnen de provincie en Landstap Fryslân in samenwerking met de provincie subsidie aanvragen. Fysieke maatregelen worden gefinancierd door de provincie.
- ANLB (Agrarisch Natuurbeheer)**
Agrarisch, indien het van een agrarische collectief, komen in aanmerking voor beheerscontracten/vergoedingen voor onderhoud van landschapselementen.
- GLB - NSP (Nationaal Strategisch Plan)**
Het nieuwe GLB vervangt vanaf 2023 de oude subsidie en vergoedingen en wordt gebaseerd op een basisregime, een vergoeding en extra betaling jonge landbouwers. Deelnemers voor wie de maatregelen en compensatiebeheer-elementen zijn aangeschaft.
- SNL (Subsidiestelsel Natuur en Landschap)**
SNL verleent o.a. de provincie Fryslân subsidie voor behoud- en verbetering van (agro)ecologische natuurgebieden en landschappen. Dit is gekoppeld aan het provinciale Natuurbeheerplan.
- Friese bomen- en bosstrategie**
Provincie doet voor 2030 aanspraak van 138 ha bos en herstel van 112 ha houtwal. Echter, er is nog geen budget t.e.v. deze doelstelling. LBF richt in dit project een Bosplan op. Zo ook het aanpak Plan Boom (spoorbaan).
- Aanvalsplan Landschap**
Het Aanvalsplan Landschap (2021-2024) heeft een totaal van 1,0 miljard aan subsidie en vergoedingen. Het is gebaseerd op de aanpak van de provincie Fryslân (2021-2024). Voor 2023 is er een budget van 1,0 miljard aan subsidie en vergoedingen. Het is gebaseerd op de aanpak van de provincie Fryslân (2021-2024).
- Programma Landschap**
Het programma Landschap (2021-2024) heeft een totaal van 1,0 miljard aan subsidie en vergoedingen. Het is gebaseerd op de aanpak van de provincie Fryslân (2021-2024).
- HBF (agenda Herstel Biodiversiteit Fryslân)**
Integratie, centraal en provinciebreed platform (biodiversiteit) dat aan kennisdeling doet m.b.t. biodiversiteitsmaatregelen, projecten, organisaties en activiteiten. Concreet is er in 2023 € 6.000 beschikbaar voor de biodiversiteitsbeheeractiviteiten.
- Natuur mei de menskip**
Samenwerking van 11 Friese organisaties die is m. grondgebieden werken aan versterking van het M.N. Natuur mei de Menskip biedt daarbij ondersteuning, advies en hulp bij fondswerving.
- Regiofondsen**
Onderdeel van Regiodoel. Voor 2023 nog eenmalig registratie projectsubsidies mogelijk.

(M)	+	-
(L)	++	-
(XL)	+	++
	-	++
	-	++
	++	-

- [E] Ontwikkeling Rikkinge Groot**
 Waar? Rikkinge Es (tussen beekdal Grootdiep en dorpskern Oosterwolde)
 Wat? Inrichtingsplan t.b.v. cultuurhistorie en biodiversiteit
 Wie? Fryske Gea
 Status: Planfase, geen financiering
- [F] Herstel kwaliteit en zichtbaarheid laanstelsels**
 Waar? Bakkeveen [F₁] (Natuurmonumenten) en Opsterland [F₂] als geheel (Gemeente Opsterland)
 Wat? Verbetering zichtbaarheid ten verjonging laan- en wegbeplanting
 Wie? Natuurmonumenten (Bakkeveen) en Gemeente Opsterland (Opsterland)
 Status: In Bakkeveen in uitvoering, in Opsterland in planfase (financiering onbekend)
- [G] Pilot landschapselementen buiten de NNN**
 Waar? Gehele regio
 Wat? Elementherstel (bv. houtwal), ter illustratie/obymiddel beheervergoedingsproblematiek SNL
 Wie? Staatsbosbeheer
 Status: Planfase, geen financiering
- [H] Kennisuitwisseling (gemeentelijk) ecologisch bermbeheer**
 Waar? Gehele regio
 Wat? Kennisdeling m.b.t. optimalisatieverkenningen biodiversiteit en beheer (= budgetoptimalisatie)
 Wie? Gemeenten
 Status: Planfase, geen financiering
- [I] "Boeren tussen de boomwallen"**
 Waar? Noordelijke Friese Wouden (klein gedeelte Gemeente Smallingerland)
 Wat? Verkenning onderzoek naar (agroforestry) verdienmodellen binnen het cultuurlandschap
 Wie? NFW, VANLA, FMF, Louis Bolk Instituut, Hogeschool Van Hall Larenstein en LBF
 Status: Einde planfase
- [J] Beekdalherstel Koningsdiep**
 Waar? Beekdal Koningsdiep
 Wat? Aanleg natuurvriendelijke oevers en poelen.
 Wie? Stakeholders "Gebiedsproces Koningsdiep".
 Status: In uitvoering

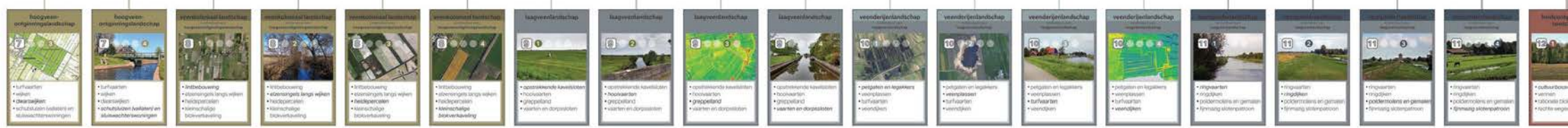
LEGENDA

landschapsbeleving

vitale landbouw & leefbaarheid

biodiversiteit

water & klimaat

Mei it ferline foarút

Vooruitboeren met het Friese landschap

Programmateam MooiNL 2 oktober 2023

Hoe hebben jullie gewerkt aan ruimtelijke kwaliteit?

- Landschap leidend, centrale plek voor “herkomstwaarde”
- Met name landschappelijke karakteristiek en belangrijkste structuren en elementen
- Niet statisch maar dynamisch (=geen vrijbrief! onder mom van “het landschap verandert continu”)

- Open vraag voor ontwerpend onderzoek / vrije ruimte.
(beleidsmatige/bestuurlijke/planologische inbedding in navolging van)

- Het verhaal vertellen, continu. Bij alle stakeholders en op alle schaalniveau's.
- Oprechte interesse. Koppeling abstract aan concreet

Ter bevordering van de dialoog

**Nieuwe ontwikkelingen “inpassen” doet per definitie
afbreuk aan ruimtelijke kwaliteit.**

Ter bevordering van de dialoog

Een passend percentage GroenBlauwe Dooradering op basis van onze methode onderdeel van elk ruimtelijk plan

Ter bevordering van de dialoog

In visies en beleid kun je niet wonen.

We moeten het maken van concrete plannen en de uitvoering er van gigantisch versnellen.

Nb. Verschillend beleid botst nog te vaak en doorvertaling van de beleidsmatige realiteit naar de praktijk hapert en werkt vertragend.

Mei it ferline foarút

Vooruitboeren met het Friese landschap

Programmateam MooiNL 2 oktober 2023

